

๑๖.๕
๖๖๖๐

การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ปริญญาโท

ของ

อ้อยทิพย์ พลศรี

๒๖ ส.ค. ๒๕๓๔

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา

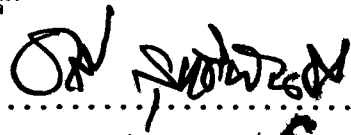
กันยายน ๒๕๓๓

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

173222

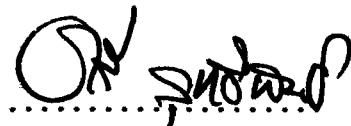
คณะกรรมการควบคุม และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

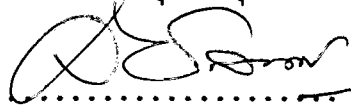
คณะกรรมการควบคุม

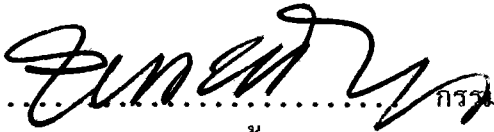

..... ประธาน
(รศ. อารี สุทธิพันธ์)

..... กรรมการ
(ผศ. วินัย โสมดี)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รศ. อารี สุทธิพันธ์)

..... กรรมการ
(ผศ. วินัย โสมดี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ. ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้ปฏิญานินพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ๒๕๓๓ ..

ประกาศขอบคุณ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ อารี สุทธิพันธ์
ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัย โสมดี กรรมการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และแนะนำเป็น
อย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร
และอาจารย์ นลินี ณ นคร ที่ได้ให้คำปรึกษาทางด้านสถิติ และรองศาสตราจารย์ ชูศักดิ์ เอกเพชร
ที่ได้ให้คำปรึกษาต่าง ๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่น ๆ อีกหลายท่านที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำ
วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

อ้อยทิพย์ นลศรี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	รูปแบบการสอน	8
	หลักสูตรทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521	11
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะ	14
	ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	20
	การเรียนการสอนศิลป์ศึกษา	25
	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
	เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย	32
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	37
	การเลือกผู้เชี่ยวชาญ	37
	การสร้างเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล	38
	การวิเคราะห์ข้อมูล	39
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
	ลำดับขั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
	ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็น สำหรับรูปแบบ การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	43

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	56
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	56
กลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	79
 บรรณานุกรม	 81
 ภาคผนวก	 88
ภาคผนวก ก	89
ภาคผนวก ข	124
ภาคผนวก ค	133
ภาคผนวก ง	135

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องในคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	44
2 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ...	45
3 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน	46
4 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์	47
5 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	48
6 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์	49
7 มัธยมศึกษาและนิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของขั้นตอนที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	50

8	มัธยมศึกษาและนิสิตระหว่างควอ ไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของรูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	51
9	มัธยมศึกษาและนิสิตระหว่างควอ ไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ	52
10	มัธยมศึกษาและนิสิตระหว่างควอ ไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ ...	53
11	มัธยมศึกษาและนิสิตระหว่างควอ ไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ ความสอดคล้องของวิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	54
12	มัธยมศึกษาและนิสิตระหว่างควอ ไทล์ของคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความ สอดคล้องของการประเมินผลพฤติกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะด้านต่างๆ	55
13	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามรอบที่ 2	125
14	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามรอบที่ 3	129
15	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม	134

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	6
2 รูปแบบการสอนของบลูม	10
3 รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะจากผลการวิจัย	76
4 ขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	77
5 การประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	78

บทที่ 1

บทนำ

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของสังคมไทยที่รัฐและเอกชนดำเนินการ ภายใต้ขอบเขตของรัฐ เพื่อมุ่งผลิตคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยคาดหวังว่าจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ตามที่หลักสูตรการศึกษาแผนใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในปัจจุบันได้วางเป้าหมายไว้

วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนเช่นเดียวกับรายวิชาอื่น ๆ หลักสูตรการศึกษาแผนใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้จัดให้วิชาศิลปะศึกษาอยู่ในกลุ่มวิชานันทนาการ โดยกรมวิชาการ (2522 : 130) ได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยของตนเอง
2. เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจทางศิลปะ
3. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน
4. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ โดยปลูกฝังความประณีต ละเอียดย่ออัน และมีรสนิยมในการเลือกสรรที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการแสดงออก โดยการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดริเริ่มและเห็นความสำคัญในกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ
6. เพื่อให้เกิดความนิยมชมชื่น ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เกิดผลในการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์

การจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงควรจัดให้ครอบคลุมจุดประสงค์ดังกล่าว มิใช่เน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ครูจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ในหลายๆ ด้านให้แก่ผู้เรียน

แต่ปรากฏว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย ปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติมาก (ไพบูลย์ ศรีสวัสดิ์. สัมภาษณ์) การเรียนการสอนจะมีการบรรยายส่วนหนึ่งและการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (วุฒิ วัฒนสิน. 2530 : 29) ทำให้ผู้บริหารบางท่าน เข้าใจว่าผู้เรียนทำกิจกรรมศิลปะมากเกินไป เด็กจึงเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจที่จะเรียนหนังสือ (สำเริง ผาษบิงแก้ว. 2527 : 46) ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และเวลาสำหรับครูผู้สอนอีกด้วย (อังคณา แจ้งเจริญ. สัมภาษณ์) นอกจากนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่พยายามเน้นให้เด็กที่ตนเองสอนเป็นศิลปิน นิจรรณาและแบ่งแรงงานสำเร็จรูปของเด็กเป็นประการสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพียงเด็กบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น ทำให้เด็กอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่มีโอกาสร่วมแสดงทักษะความคิด ไม่เข้าข่ายการคัดเลือกตกไปจากกลุ่ม และเกิดความเข้าใจผิด ๆ ว่าศิลปะยังเป็น เรื่องพรสวรรค์หรือความสามารถเฉพาะตัวอยู่คนเดียว (วินัย โสมดี. 2525 : 68 - 69) จึงมีเด็กจำนวนไม่น้อยเกลียดศิลปะ เพราะเด็กไม่ถนัดกับการขีดเขียนหรือการทำงานที่ต้องใช้ฝีมือแบบผู้ใหญ่ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2524 : 84) และในสภาพการณ์จริงของประเทศไทยมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้ร่วมกันทำกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ อีกทั้งการประสานกันในการพัฒนาศิลปินนิสัยก็ยังไม่ได้กระทำกันอย่างจริงจัง ทำให้ความเป็นผู้รักในศิลปะลดน้อยลง (วิโชค มุกดามณี. 2530 : 57) ซึ่งถ้ามองภาพรวมของประชากรทั้งประเทศแล้ว การสอนศิลปศึกษาในระบบโรงเรียนต้องเน้นการสร้างผู้รักในศิลปะโดยการปลูกฝังทัศนคติที่ดีเป็นเบื้องต้น ส่วนความรู้และทักษะเป็นเป้าหมายรองลงมา (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2531 : 35)

จึงเห็นได้ว่าในการที่จะพัฒนาการเรียนรู้อันดีของผู้เรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังคือ มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีงามทางด้านร่างกายและจิตใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยที่มีอยู่แล้วให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จนถึงขีดสูงสุดของแต่ละบุคคลนั้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2524 : 49) สิ่งหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ในการเรียนการสอนคือ "การวิจารณ์" เพราะการฝึกเด็กให้รู้จักวิจารณ์งานของตนเองหรืองานของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความเป็นอิสระที่จะคิด ทำให้กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์พัฒนายิ่งขึ้น (นิพนธ์ ทวีกาญจน์. 2530 : 69) ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการรับรู้ที่เฉียบไว มีความคิดที่ลึกซึ้ง ละเอียดย่น สามารถแก้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูก

ต้องได้ด้วยเหตุผล ทั้งยังส่งผลต่อการทำกิจกรรมร่วมกัน การได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วยการวิจารณ์ จะก่อให้เกิดผลดี ทำให้ผู้เรียนมีความคิดหลากหลาย (วิบูลลักษณ์ สารวิจิตร. สัมภาษณ์) รู้จักการจัดระเบียบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งมีทั้งการแยกแยะให้เห็นข้อแตกต่าง และการสรุปให้เห็นความคล้ายคลึงกันของสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดสมบูรณ์ (จำเนียร ช่างโชติ. 2519 : 15) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี และช่วยส่งผลให้ในด้านทัศนคติที่ดีต่อวิชาศิลปะศึกษาอีกด้วย ดังที่เฟลด์แมน ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อบุคคลบังเกิด "ความเข้าใจ" ในงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ บุคคลย่อมจะบังเกิดความพึงพอใจ ชื่นชม ในผลงานศิลปะนั้นตามมาด้วย (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2531 : 56) และลีวิส (Leavis. 1979 : 82) กล่าวไว้ว่า "เมื่อใดที่การวิจารณ์เสื่อม เมื่อนั้นกลไกทั้งหลายของความคิดก็จะเสื่อม ไปด้วย"

ดังนั้นครูศิลปะจึงมีส่วนที่จะช่วยเตรียมเด็กให้เตรียมตัวรับรู้กับการเห็น ซึ่งพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามวัย โดยช่วยให้เด็กได้รับรู้ได้เห็นถึงสิ่งที่เด็กเคยมองข้ามไปในวัยเด็ก ครูศิลปะสามารถจะหาหนทางให้เด็กได้เรียนที่จะ "มอง" และ "เห็น" สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวอย่างระมัดระวัง หนีจมิเคราะห์เพื่อเด็กจะได้พัฒนา "การเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ" (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2531 : 14) ดังงานวิจัยของเดบอราห์ เอ. (Deborah A. 1972 : 43 - 48) ที่พยายามค้นคว้าว่า ความเฉียบไวทางการเห็นของเด็กเกี่ยวกับรูปแบบหรือสไตล์ของจิตรกรรมนั้นเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิดของวัยหรือไม่ ผลสรุปยืนยันว่าการที่เด็กมีความเฉียบไวทางการเห็นสูง มิใช่แต่เพราะเจริญวัยพัฒนาขึ้นเท่านั้น แต่สาเหตุของการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์การรับรู้ทางการเห็นเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนวิชาทัศนศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการสอนบ้าง ด้วยการผสมผสานรูปแบบการสอนหลาย ๆ วิธีการเข้าด้วยกัน และวิธีการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะถือเป็นแนวทางที่ควรนำมาใช้ โดยเฉพาะการฝึกให้เด็กได้มีการรับรู้ทางการเห็น เพราะการเห็น (Seeing) เป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา อันมีหลายระดับด้วยกัน ดังที่ อาร์ สุกธินันท์ (2516 : 26) ได้แบ่งการเห็นเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การเห็นธรรมดา (Operational Seeing)
2. การเห็นความสัมพันธ์ของส่วนละเอียด กับประสบการณ์เดิม (Associational

Seeing)

3. การเห็นทะลุปรุโปร่ง รู้แจ้งเห็นจริง (Pure Seeing)

ซึ่งจากการเห็นทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้รับรู้และมีประสบการณ์ทางการเห็นที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับ เพราะการฝึกให้เด็กรู้จักสังเกต อภิปรายหรือเขียนวิจารณ์ในสิ่งที่ตนได้เห็น ย่อมส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านการเห็นอย่างแน่นอน นอกจากนี้การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะสามารถช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยความคิดเห็นส่วนรวมของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดการอบรมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่เป็นระบบ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. ทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการฝึกอบรมแก่ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย

2. บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเสนอรูปแบบ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการวิจารณ์หรือการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเป็นอย่างดี โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวม 3 กลุ่ม คือ

2.1 ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ

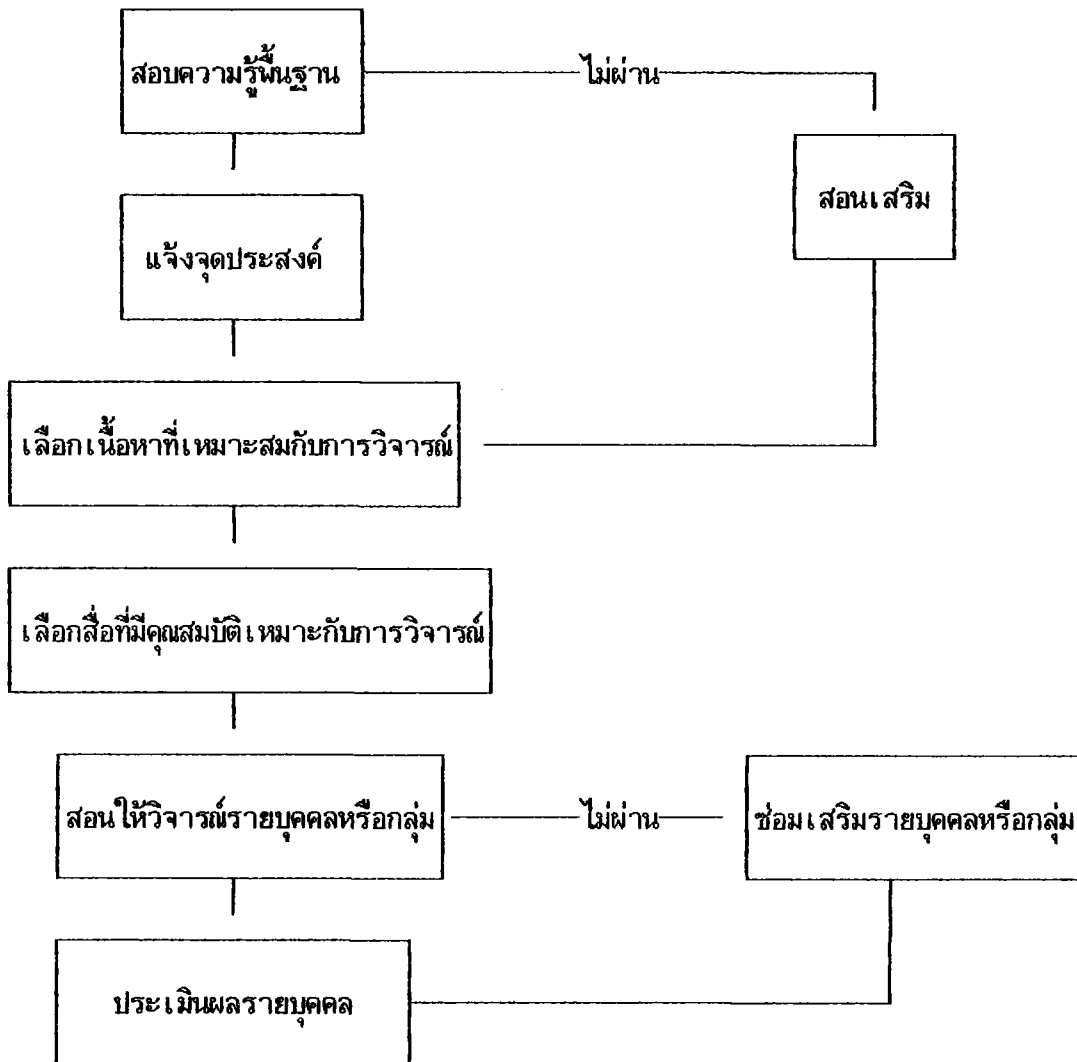
2.2 นักวิชาการ ด้านศิลปศึกษา

2.3 นักวิจารณ์ศิลปะ

3. กลุ่มตัวอย่าง มาจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยใช้วิธีการคัดเลือกมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการวิจารณ์โดยการพูด อภิปราย บรรยาย หรือเขียนเป็นภาษาหนังสือ ให้บุคคลอื่นเข้าใจและรับรู้ถึงงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ ว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงไร ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยโครงสร้างแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

2. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญในเรื่องรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเป็นอย่างดี โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ

3.2 นักวิชาการ ด้านศิลปศึกษา

3.3 นักวิจารณ์ศิลปะ

3. เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย หมายถึง แบบของการวิจัยวิธีหนึ่งที่ใช้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในลักษณะที่ไม่ต้องมาประชุมกัน การแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะได้มาจากการใช้แบบสอบถามเป็นสื่อให้ตอบหลาย ๆ ครั้งจนได้ความเห็นที่สอดคล้องกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาหลักสูตร ทฤษฎีและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขอเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการสอน
2. หลักสูตรทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะ
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ
5. การเรียนการสอนศิลปะศึกษา
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย

รูปแบบการสอน

รูปแบบการสอน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน ที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2531 : 7)

รูปแบบการสอน มีความหมาย 2 แนวใหญ่ ๆ คือ แนวแรกมองรูปแบบการสอนเป็นกิจกรรมหรือวิธีสอน ส่วนแนวที่ 2 มองรูปแบบการสอนเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างรูปแบบการสอนทั้ง 2 แนว ดังนี้

ความหมายตามแนวแรก เป็นรูปแบบการสอนตามแนวคิดของจอยซ์และเวลล์ จอยซ์และเวลล์ จัดรูปแบบการสอนเป็น 4 กลุ่ม คือ (บุญชม ศรีสะอาด. 2531 : 8 อ้างอิงมาจาก Joyce and Weil. 1972 : 11 - 12)

1. รูปแบบที่มาจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เป็นรูปแบบที่เน้นความสัมพันธ์ในสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม โดยการเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบการสอนที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ การค้นคว้าเป็นกลุ่ม การคิดแก้ปัญหาสังคม การสืบเสาะทางสังคม และการฝึกปฏิบัติ

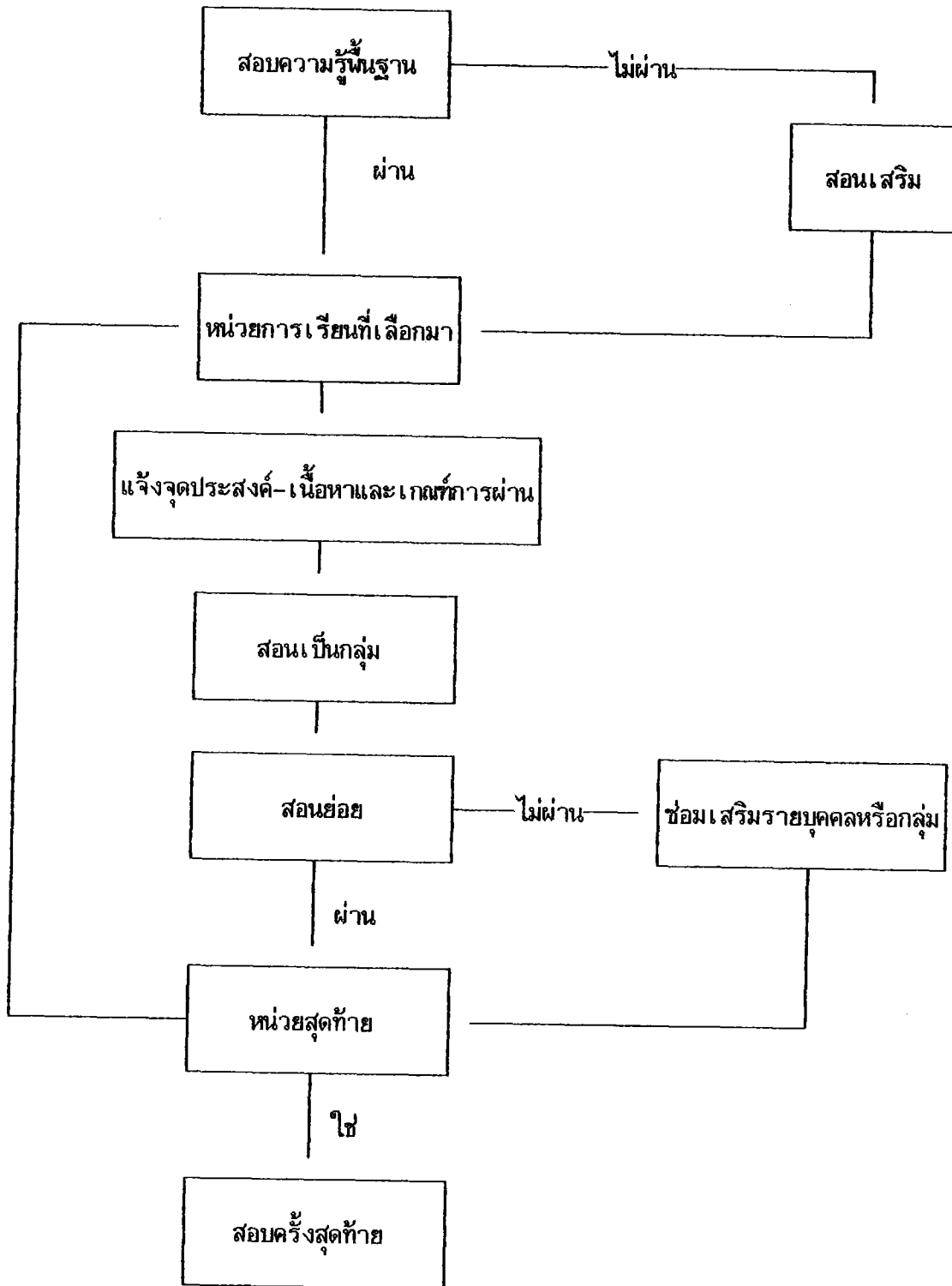
2. รูปแบบที่มาจากกระบวนการคิด เป็นรูปแบบที่เน้นให้เกิดพฤติกรรมทางความคิด รูปแบบการสอนที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ การฝึกฝน โน้มนำ การสอนอุปมา การฝึกสืบเสาะหาความรู้ การสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การสร้างสิ่งกับแนวทาง และการพัฒนาความมีเหตุผล

3. รูปแบบที่มาจากบุคคล เป็นรูปแบบที่เน้นพัฒนาการของบุคลิกภาพของบุคคล เพื่อให้เข้าใจตนเอง รับผิดชอบตนเอง และตระหนักในตนเอง รูปแบบการสอนที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ การสอนแบบไม่นำทาง การประชุมในชั้น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การฝึกความตระหนักในตนเอง

4. รูปแบบที่มาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นรูปแบบที่วิเคราะห์พฤติกรรมของคนโดยกำหนดสิ่งแวดล้อมให้ รูปแบบการสอนที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ การวางเงื่อนไข

ความหมายที่ 2 ได้แก่ รูปแบบการสอนของบลูมที่เรียกว่า Mastery Learning มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับสอนเป็นกลุ่มเป็นชั้น โดยมีจุดเด่นที่สำคัญหลายประการ เช่น การตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทำให้ทุกคนมีพื้นฐานเท่ากันก่อนการเรียน ให้ผู้เรียนรู้จุดประสงค์และเกณฑ์ที่จะต้องบรรลุ มีการสอนย่อยและซ่อมเสริมผู้ที่ไม่บรรลุความรู้ตามเกณฑ์

รูปแบบการสอนของบลูม แสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้ (Kim. 1971 : 123 - 126)

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการสอนของบลูม

หลักสูตรทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กรมวิชาการ (2522 : 130 - 139) ได้กำหนดจุดประสงค์ โครงสร้าง และรายวิชาไว้ดังนี้

จุดประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยของตนเอง
2. เพื่อสำรวจความถนัด และความสนใจทางศิลปะ
3. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน
4. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยปลูกฝังความประณีต ละเอียดย่ออัน และมีรสนิยมในการเลือกสรรที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เพื่อส่งเสริมการแสดงออกโดยการค้นคว้า ทดลอง ปฏิบัติกิจกรรม จากความคิดริเริ่ม และเห็นความสำคัญในกิจกรรมร่วมของหมู่คณะ
6. เพื่อให้เกิดความนิยมชมชื่น ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย
7. เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่งานอดิเรกหรือการประกอบอาชีพ สำหรับผู้ถนัดและสนใจ เพื่อให้เกิดผลในการผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์

โครงสร้าง

วิชาบังคับ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ศ 101 ทัศนศิลป์ศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้
ศ 102 ทัศนศิลป์ศึกษา	1 คาบ/สัปดาห์/ภาค	0.5 หน่วยการเรียนรู้

จุดประสงค์

1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางทัศนศิลป์ศึกษา และสามารถแสดงออกได้ตาม

วุฒิภาวะ

2. ให้สามารถใช้วิชาศิลปะศึกษา เพื่อผ่อนคลายจิตใจและอารมณ์
3. ให้สามารถพิจารณาแนวทางของตนเอง และเลือกเรียนวิชาหมวดศิลปะศึกษาที่ถนัด

ได้อย่างมั่นใจ

คำอธิบายรายวิชา

ความรู้ทั่วไปและการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการวาดเขียน การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะและศิลปะพื้นบ้าน

กิจกรรมและการแสดงออกในระดับนี้ กำหนดความรู้ทางด้านทฤษฎีที่เหมาะสมกับกิจกรรม ปฏิบัติส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค้นคว้า ทดลอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

วิชาเลือก

วิชาเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นวิชาเพื่อเสริมทักษะในวิชาบังคับ และเป็นพื้นฐานทั่วไป ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วิชาบังคับ

ศ 205 ทศนศิลป์ศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

ศ 206 ทศนศิลป์ศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค 0.5 หน่วยการเรียนรู้

จุดประสงค์

1. ให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะและแสดงออกได้อย่างเสรี
2. ให้รู้จักใช้หลักการและวิธีการในการสร้างงานศิลปะ โดยการทดลองด้วยตนเอง และสามารถสื่อความหมายของผลงานนั้น ๆ ได้
3. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะ ไปใช้ในการเลือกแนวทางในการศึกษาศิลปะตามความถนัดและสนใจได้

คำอธิบายรายวิชา

ความรู้ทั่วไปและการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับการวาดเขียน การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะ องค์ประกอบศิลปะ การออกแบบศิลปะไทย และศิลปะสากล

กิจกรรมและการแสดงออกในระดับนี้ กำหนดความรู้ทางด้านทฤษฎีที่เหมาะสมกับกิจกรรม ปฏิบัติส่งเสริมความสามารถ ความถนัด ให้พัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อการศึกษาต่อทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ในระดับสูงขึ้น และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

วิชาเลือก

วิชาเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หรือปีที่ 3 เป็นวิชาพื้นฐานการศึกษาวชิชาศิลปะในแขนงที่ตนถนัด และเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพทั่วไป

จากโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าว ได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ทั้งในวง นักวิชาการ ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงศิลปศึกษา โดยมีการจัดประชุมสัมมนาหลายครั้งด้วยกัน เพื่อที่จะหาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ซึ่งจากการประชุมของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จัดขึ้นในวันที่ 5 สิงหาคม 2530 มีสรุปผลการอภิปรายเรื่อง หลักสูตรศิลปศึกษาและกิจกรรมที่น่าสนใจหลายประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเน้นการเป็นศิลปินมากกว่าการเป็นผู้บริโภคศิลปะที่ดี
2. ด้านโครงสร้างของหลักสูตรยังไม่เหมาะสม ควรบังคับวิชาศิลปะถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. จำนวนคาบเวลาเรียนต่อสัปดาห์น้อยเกินไป ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้อย่างเต็มที่ ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์
4. การพัฒนาศิลปินี่สี่ที่ดี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - 4.1 กลุ่มทักษะและประสบการณ์
 - 4.2 กลุ่มความคิดสร้างสรรค์และแสดงออก

รายวิชาต่าง ๆ เน้นกลุ่มทักษะและประสบการณ์มากเกินไป ทั้ง ๆ ที่ทั้ง 2 กลุ่มน่าจะมีส่วนส่วนขาดเทียมกัน

5. เด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษา คือ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นไป มีความล้มเหลวในการเรียนศิลปะมากกว่าเด็กตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ลงไป กล่าวคือ จะชอบการลอกเลียนมากกว่าการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าหลักสูตรมีรายวิชาที่เน้นทักษะทางฝีมืออยู่มากนั่นเอง

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้เสนอหลักการของหลักสูตรศิลปศึกษาในอนาคตว่า ควรยึดถือหลักดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักสูตรเพื่อชีวิตมวลชน
2. เป็นหลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์
3. เป็นหลักสูตรพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวโน้มของโครงสร้างหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในอนาคต ควรจะมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทางด้านเนื้อหาและกิจกรรม ซึ่งจะต้องจัดให้เหมาะสมกับจำนวนคาบเวลาที่กำหนด รวมทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะก็ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับหลักสูตรและกำหนดไว้ให้ชัดเจนด้วยเช่นเดียวกัน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะ

ความหมายของการวิจารณ์

การวิจารณ์เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีบทบาทมากในวงการศิลปะ เพราะการวิจารณ์เปรียบเสมือนกระจกเงาที่ช่วยส่องให้ศิลปินได้รับรู้ถึงความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีต่อผลงานของตน ทั้งยังเป็นการให้การศึกษากับประชาชนอีกด้วย จึงมีผู้ให้ความหมายของการวิจารณ์ไว้ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530 : 15) ได้กำหนดความหมายศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) ว่า หมายถึง การวิพากษ์วิจารณ์ผลงานทางศิลปะ ซึ่งศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้ โดยให้ความเห็นตามกฎเกณฑ์และหลักการของศิลปะแต่ละสาขาทั้งในด้านสุนทรียศาสตร์และปรัชญาสาขาอื่น ๆ

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 103) ได้ให้ความหมายของการวิจารณ์ว่า การวิจารณ์หมายถึง การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้ ความเข้าใจ จากประสบการณ์ของผู้วิจารณ์ ประกอบกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมปรับปรุงผลงานนั้น ๆ ในทางดี หรือหนักไปในทางบวก คำวิจารณ์มีความหมายคล้ายกับการประจานมาก ถ้าเป็นการมองแต่แง่เสีย หรือหนักไปทางลบก็เป็นการประจาน

นิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2530 : 69) กล่าวว่า การวิจารณ์เป็นการนำเอาทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์ผลงานศิลปกรรม โดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์เป็นการตัดสิน ซึ่งมีอยู่หลายทฤษฎีและทฤษฎีการวิจารณ์แต่ละทฤษฎี เมื่อนำมาใช้จริงแล้วมักจะมีลักษณะอัตวิสัยของผู้วิจารณ์ปนอยู่ไม่มากนัก

สุธา ศาสตร์ (2524 : 5) กล่าวว่า การวิจารณ์ศิลปะมีลักษณะทั้งที่เป็นอัตวิสัยและภววิสัย จะต้องมียุทธศาสตร์ความรู้สึกร่วมกัน และการใช้เหตุผลร่วมกันไป การวิจารณ์ศิลปะอาจถือได้ว่าเป็นศิลปะที่มีศาสตร์รองรับ

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (ศิลป พีระศรี. 2531 : 36 ; อ้างอิงมาจาก วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การวิจารณ์นั้นเมื่ออยู่ 3 อย่าง คือ

1. จิตวิจารณ์ (Impressionistic Criticism) คือ การวิจารณ์ในแง่ความรู้สึก
2. อรรถวิจารณ์ (Interpretative Criticism) คือ วิจารณ์ในแง่แปลความหมาย
3. วิพากษ์วิจารณ์ (Judicial Criticism) คือ วิจารณ์ในแง่ให้คำพิพากษาตัดสิน

เจตนา นาควัชระ (2524 : 51) ให้ความเห็นว่า การวิจารณ์ คือ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะไม่ว่าจะเป็นการพรรณนาประสบการณ์ทางอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่องานศิลปะ หรือเป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงปรัชญาเกี่ยวกับศิลปะโดยทั่วไป

จึงสรุปได้ว่า การวิจารณ์ คือ การแสดงออกของความคิดเห็นส่วนบุคคลโดยการพูด อภิปราย บรรยายหรือเขียนเป็นภาษาหนังสือ เพื่อให้บุคคลอื่นได้เข้าใจและรับรู้ถึงงานศิลปะชิ้นนั้นๆ ว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงไร ดังนั้นในการวิจารณ์ศิลปะจำเป็นต้องมีหลักในการวิจารณ์ต่าง ๆ กัน

ประเภทของการวิจารณ์ศิลปะ

นักวิจารณ์ศิลปะ คือ ผู้ที่แต่แปรประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ของศิลปิน ออกมาเป็นรูปธรรมอย่างมีระบบด้วยวิธีการให้เหตุผลเป็นคำพูด หรือภาษาเขียน จะมีความเข้มข้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประเภทของการวิจารณ์ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การวิจารณ์ในห้องปฏิบัติการ (Studio Criticism) คือการวิจารณ์ที่มีขึ้นในห้องปฏิบัติการศิลปะ อาจจะเป็นในห้องเรียนระหว่างครูกับศิษย์ หรือในห้องทำงานของศิลปินระหว่างศิลปินกับคนดู
2. การวิจารณ์ตามความนิยม (Popular Criticism) เป็นการวิจารณ์ศิลปะหรือแนะนำผลงานใหม่ ๆ ที่ศิลปินสร้างสรรค์คิดค้นขึ้น นักวิจารณ์ประเภทนี้จะต้องติดตามความเคลื่อนไหวของวงการศิลปินอยู่ตลอดเวลา แล้วเสนอข้อวิจารณ์ออกมาอย่างง่าย ๆ พอเป็นที่เข้าใจ
3. การวิจารณ์ทางหนังสือพิมพ์ (Journalistic Criticism) เป็นการวิจารณ์ด้วยข้อเขียนสั้น ๆ ผ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางศิลปะสู่สาธารณชน

4. การวิจารณ์ระดับวิชาการ (Scholaristic Criticism) เป็นการวิเคราะห์ระดับชาติ มีการจดบันทึกข้อวิจารณ์ไว้เป็นประวัติศาสตร์ นักวิจารณ์ประเภทนี้จะมีสถาบันสังกัดเฉพาะตน และมีความถนัดเฉพาะด้าน เช่น เรื่องของสีโดยเฉพาะ หรือเทคนิคเฉพาะต่าง ๆ เป็นต้น มีภาระที่ต้องรับผิดชอบสูง ถือว่าเป็นนักวิจารณ์อาชีพคล้าย ๆ กับความรับผิดชอบของผู้พิพากษาในศาล ส่วนใหญ่จะทำงานประสานกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่าง ๆ (พีรพงษ์ กุลพิศาล. 2531 : 40)

หลักการวิจารณ์ศิลปะ

หลักการวิจารณ์ทั่วไปทางด้านจิตรกรรม อาจพิจารณาโดยเน้นทางด้านเนื้อหาสำคัญ

5 ประการ คือ

1. เนื้อหาส่วนที่เป็นวัสดุ
2. เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิด
3. เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทคนิค
4. เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปทรง
5. เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจตนา

หลักที่จะให้คำวิจารณ์งานศิลปะ อาจเป็นดังนี้ (ชลอ พงษ์สามารถ. 2526 : 81)

1. มโนภาพ (Conception) หมายถึง ความคิดเห็นที่สร้างงานศิลปกรรมขึ้นนั้นว่า อยู่ในลักษณะของงานศิลปะที่ดี
2. อารมณ์สะเทือนใจ (Emotion) เป็นงานศิลปกรรมที่ทำให้ผู้ดูเกิดอารมณ์สะเทือนใจให้ความรู้สึกเห็นคล้อยตามความเป็นจริงเป็นจังกับงานนั้นด้วย
3. การแสดงออก (Expression) เป็นงานที่แสดงถึงการแสดงออกที่ให้คุณค่าแก่งานศิลปกรรมนั้น ๆ ผู้ดูเข้าใจในความรู้สึกของผู้ทำงานศิลปะนั้นด้วย
4. องค์ประกอบ (Composition) ศิลปกรรมชิ้นนั้น ถูกต้องตามหลักการขององค์ประกอบและมีความเป็นเอกภาพด้วย ทำให้เกิดเป็นรูปแบบที่น่านิยม
5. ท่วงทีที่แสดงออกทั่วไปและเฉพาะคน งานชิ้นที่แสดงออกซึ่งลักษณะพิเศษของผู้ทำจะเป็นที่ดึงดูดใจ แสดงความเป็นแบบอย่างเฉพาะของตน

6. เทคนิค (Technique) งานศิลปกรรมนั้น แสดงวิธีการที่ดีและช่วยให้งานสมบูรณ์ ซึ่งต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญ เทคนิคจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานมีความหมายมีคุณค่ายิ่งขึ้น

เกณฑ์ที่กำหนดก่อนการวิจารณ์ (Existing Standard)

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531 : 43) ได้กำหนดไว้ว่าเกณฑ์ประเภทนี้ มาตรฐานที่วางไว้อย่างกว้าง ๆ สำหรับกำหนดประเด็นที่จะวิจารณ์ เรียกว่า เกณฑ์มาตรฐานรวม (Universally Valid Criteria) อันได้แก่

1. เกณฑ์ที่กำหนดก่อนการทำงาน เหมาะที่จะใช้กับระบบการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียน ครูจะเป็นผู้กำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร เมื่อต้องการวิจารณ์หรือประเมินค่า จะต้องวิเคราะห์ตามเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อประเมินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ ในประเด็นต่าง ๆ คือ

1.1 การรับรู้และจินตนาการ

สอดคล้องกับหัวข้อที่ตั้งไว้หรือไม่ และมีความหมายหรือละเอียดอย่างไร

1.2 เทคนิคและวัสดุ

ใช้ได้อย่างมีทักษะหรือไม่

1.3 การจัดภาพ

สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะตามวัยของตนหรือไม่ รวมทั้งการใช้

องค์ประกอบศิลปะ

1.4 ลักษณะสร้างสรรค์

มีลักษณะเฉพาะของตนเองหรือไม่ ช้าแบบใครหรือไม่ วิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าเกี่ยวกับประเด็นใดบ้าง (เช่น สี เส้น เทคนิค การจัดภาพ เป็นต้น)

2. เกณฑ์กลางที่เป็นมาตรฐานสากล เป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว และเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิจารณ์ว่าสามารถนำไปใช้ได้กับศิลปะทุกประเภท ซึ่งเราสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระบบการเรียนการสอน และการวิจารณ์อาชีพ อย่างเช่น เกณฑ์ของ MONROC BEARDSLEY ที่อธิบายไว้ว่าการใช้เหตุผลในการวิจารณ์ศิลปะนั้น จะครอบคลุมคุณค่าส่วนต่าง ๆ ของงานศิลปะทั้ง 3 ส่วน คือ

2.1 เอกภาพ (Unity) เป็นเกณฑ์สำหรับกำหนดข้อวิจารณ์รวม ๆ ของผลงาน (ว่ามีหรือไม่มี) ประเด็นต่าง ๆ

2.1.1 การจัดภาพ ดี หรือไม่อย่างไร - ลงตัวหรือไม่

2.1.2 แบบอย่าง มีลักษณะเฉพาะหรือไม่

2.1.3 เนื้อหา - วัตถุ สอดคล้องกันหรือไม่

2.1.4 เทคนิค - วัสดุ ไปด้วยกันได้หรือไม่

2.1.5 วัสดุ ชนิดต่าง ๆ ที่ใช้สัมพันธ์กันหรือไม่

2.2 ความละเอียดซับซ้อน (Complexity) เป็นประเด็นการวิเคราะห์ รายละเอียดของภาพ เช่น

2.2.1 ให้ความสำคัญกับส่วนต่าง ๆ ของภาพ

2.2.2 มีความแตกต่างกันในภาพ (Variety) ดูแล้วไม่ซ้ำซาก

2.2.3 มีจินตนาการที่ซับซ้อนละเอียดลออ

2.3 ความเข้มข้นของความรู้สึก (Intensity) เป็นเกณฑ์วิเคราะห์ความรู้สึก รับรู้จากผลงาน

2.3.1 มีชีวิตชีวา ไม่จืดชืด

2.3.2 กระตุ้นความสนใจ ชวนมอง ดูแล้วไม่ขีดเขี้ยว

2.3.3 ให้ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น นุ่มนวล แข็งกร้าว เศร้า ยิ่งใหญ่

อลังการ อารมณ์ขัน เรียบสวย เคลื่อนไหว เป็นต้น

การวิจารณ์ทัศนศิลป์

นักวิจารณ์ศิลปะที่ดีมักจะมีวิธีการจูงใจผู้ชมด้วยการแปลความหมายที่อยู่ในงานศิลปะ และชี้ให้เห็นถึงคุณค่าด้วยลักษณะวิธีการ และรายละเอียดแตกต่างกัน แต่ก็อาจจะประกอบด้วยเนื้อหาของ การวิจารณ์ ดังที่ พินทุ ศุภกนิมิตร (2524 : 87 - 90) ประมาณไว้ดังนี้

1. การพิจารณาถึงลักษณะการแสดงออกของทัศนศิลป์ นักวิจารณ์ศิลปะจะต้องเป็นผู้ที่สามารถแยกแยะถึงองค์ประกอบของศิลปะที่สำคัญทั้ง 3 ส่วน คือ

1.1 การแสดงออกในด้านเนื้อหาสาระ

1.2 การแสดงออกในด้านรูปแบบ

1.3 การแสดงออกด้วยกรรมวิธี เทคนิคและวัสดุ

2. การแสดงออกด้วยความหมาย และสัญลักษณ์ในงานทัศนศิลป์

สัญลักษณ์ในงานศิลปะ เป็นสัญลักษณ์ใหม่ในโลกที่มีศิลปินเป็นผู้สร้างขึ้นให้มีความหมายใหม่ และเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตนของศิลปิน

การสื่อความหมาย (Meaning) ของทัศนศิลป์นั้น มีความแตกต่างกันใน 3 ระดับ คือ

1. ความหมายที่สามารถ "อ่าน" ออกอย่างที่เป็นวัตถุสิ่งของว่าเป็นรูปอะไร วัตถุอะไร
2. ความหมายที่สามารถ "อ่าน" ออกอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ว่ามีความหมายแทนถึงสิ่งใด
3. ความหมายที่สามารถ "อ่าน" ออกอย่างที่เป็นสุนทรียวัตถุ ว่ามีความงามหรือไม่

เพียงใด

3. การแสดงออกด้วยเนื้อหาของงานทัศนศิลป์

นักวิจารณ์จะต้องเป็นผู้วิจยารณญาณที่จะชี้ให้เห็นว่างานศิลปะนั้น ๆ จะมีเนื้อหาอย่างไร และกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่างานศิลปะนั้นจะอยู่ตรงส่วนไหนของเส้นทางระหว่างการสื่อความหมายในทางสุนทรียภาพถึงการสื่อความหมายในทางด้านอารมณ์

4. รูปแบบของการถ่ายทอด

รูปแบบของการถ่ายทอดนั้น อาจแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้ 3 ลักษณะ คือ

- 4.1 การถ่ายทอดในลักษณะของความจริง (Realism)
- 4.2 การถ่ายทอดในลักษณะของการดัดแปลงแก้ไข (Semi Abstract)
- 4.3 การถ่ายทอดในลักษณะของความหมายและความรู้สึก (Abstract)

5. **ปฐมธาตุทางทัศนศิลป์ (Visual Elements)** งานทัศนศิลป์นั้น แสดงความหมาย ความรู้สึกได้จากการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ประสานรวมตัวกันอยู่ในงานศิลปะสิ่งเหล่านี้ นักวิจารณ์จะเป็นผู้ถอดหรืออ่านภาษาของการมองเห็น ไม่ว่าจะงานศิลปะนั้นจะมีความเป็นเหมือนจริง เป็นลักษณะที่ดัดแปลงแล้ว หรือเป็นรูปที่ดูไม่รู้เรื่องแบบนามธรรม เป็นการอ่านภาษาที่แสดงออกมาด้วยปฐมธาตุทางทัศนศิลป์ อันได้แก่เส้น รูปทรง น้ำหนัก แสงเงา พื้นที่ว่าง พื้นผิว สี และปริมาตร ปฐมธาตุเหล่านี้จะอยู่ในงานทุก ๆ รูปแบบ ทั้งในแบบ Realism และแบบ Abstract ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างภาษาของทัศนศิลป์ที่บอกถึงความหมายความรู้สึก

6. **คุณค่าในงานศิลปะ (Value)** ส่วนสำคัญของการวิจารณ์ คือการกล่าวถึงคุณค่าของงานศิลปะนั้นว่าเป็นอย่างไร โดยที่นักวิจารณ์จะต้องมีทัศนคติที่กว้างพอที่จะไม่ประเมินคุณค่าให้เป็นไปตามความคิดเห็นหรือความชอบเฉพาะตน และจะต้องยอมรับในขั้นแรกเสียก่อนว่า การประเมินคุณค่าของทัศนศิลป์จะต้องให้ผลในทางด้านจิตใจ ไม่เทียบคุณค่าในส่วนที่เป็นเรื่องของวัตถุ

7. **ส่วนละเอียดอื่น ๆ ของการวิจารณ์ทัศนศิลป์** นอกจากส่วนสำคัญที่เป็นโครงสร้างของการวิจารณ์ดังกล่าวมาแล้ว ในการวิจารณ์อาจจะต้องเจาะถึงรายละเอียดต่างๆ ในผลงานอีก เช่น

7.1 ผลงานนั้นมีบุคลิกภาพส่วนตนของศิลปินหรือไม่ (Personal Expression) หรือมีลักษณะเป็นต้นแบบของความคิดใหม่หรือเปล่า (Originality)

7.2 เป็นผลงานที่มีลักษณะการสร้างสรรค์ (Creative) หรือลอกเลียนแบบ (Imitative)

7.3 มีเสรีภาพในการแสดงออกทางอารมณ์ (Emotion) ใหม่ หรือเป็นผลงานที่อยู่ในกฎเกณฑ์ที่จำกัด (Academic)

7.4 ผลงานนี้มีลักษณะของการใช้องค์ประกอบศิลปะอย่างไร หรือขัดกับหลักขององค์ประกอบศิลปะหรือไม่

7.5 แนะนำหรือหาวิธีช่วยให้ดีขึ้นด้วยการเพิ่มเติม หรือลดส่วนไหนลงไป

7.6 มี Mass ที่เป็นประธาน (Dominance) และ Mass ที่เป็นส่วนรอง (Subordination) ใหม่ หรือเป็นงานที่มีหลาย ๆ Element ที่มีกำลังเท่า ๆ กัน ปะทะกันอยู่

7.7 งานนี้มีเอกภาพขององค์ประกอบดีพอไหม

7.8 เรื่องราว (Subject) ของผลงานเข้ากันได้กับรูปทรงที่แสดงออกไหม

7.9 ผลงานนั้นสามารถแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความหมาย หรือสัญลักษณ์ตามเจตนาของผู้ทำหรือไม่ ฯลฯ

การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่มีบทบาทมากในวงการศิลปศึกษา วิธีสอนแบบนี้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการ

แสดงออก ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล ด้านการวิเคราะห์แยกแยะสิ่งที่รับรู้ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อวิชาศิลปะและการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย จึงมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความสนใจคิดค้นหาทฤษฎีต่าง ๆ ที่จะใช้กับการวิจารณ์ศิลปะ ให้ได้ผลตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งพอจะยกตัวอย่างโดยสังเขปดังนี้

ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ (Critical Theory) ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมน

(Edmund Burke Feldman. 1972)

เฟลด์แมน ได้เสนอทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของเขาว่า เป็นการมุ่งที่จะสร้างหลักการในการตีความหมาย และประเมินผลงานทางศิลปะ จุดมุ่งหมายหลักของทฤษฎีนี้คือ เป้าหมายหลัก 2 ประการ ได้แก่ "ความเข้าใจ" (Understanding) และ "ความชื่นชม" (Delight) ในศิลปะ

เฟลด์แมน อธิบายถึง "ความเข้าใจ" ว่า บุคคลที่ได้รับการฝึกฝน ให้มีความเข้าใจต่องานศิลปะสามารถ "อ่านข้อมูล" ต่าง ๆ ทางศิลปะออก และ "ข้อมูล" ต่าง ๆ เหล่านี้มีประโยชน์ เพราะเป็นกลไกที่จะไขไปสู่การวิเคราะห์และตัดสินงานศิลปะ "ข้อมูล" ของเฟลด์แมน นั้น คือ ข้อมูลด้านคุณภาพของศิลปะ เช่น คุณภาพของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ฯลฯ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความเก่าแก่ (วัน เดือน ปี ที่สร้าง) นั่นก็คือ ผู้เรียนหาหนทางที่จะเข้าใจถึงเหตุและผลที่งานศิลปะนั้นแสดงถึงคุณภาพของศิลปะให้ประจักษ์แก่ตนเอง

ส่วน "ความชื่นชม" นั้น เฟลด์แมน อธิบายว่า เมื่อบุคคลบังเกิด "ความเข้าใจ" ในงานศิลปะขั้นนั้น ๆ บุคคลย่อมจะบังเกิดความพึงพอใจ ชื่นชมในผลงานศิลปะนั้นตามมาด้วย

เฟลด์แมน แนะนำหนทางของการสร้างการวิจารณ์งานศิลปะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบรรยาย (Description)
2. การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal Analysis)
3. การตีความ (Interpretation)
4. การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)

แต่ละส่วนมีหน้าที่เฉพาะแตกต่างกัน ผู้วิจารณ์งานศิลปะจะต้องปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละ

ขั้นตอน ขั้นตอนทั้ง 4 จะต้องปฏิบัติเรียงกันไปตามลำดับจากง่ายไปหายากตามที่ระบุอยู่ในทฤษฎี
ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของเฟลด์แมนนี้ เฟลด์แมนระบุว่า เป็นระบบของกระบวนการใน
การสร้างการเข้าใจในศิลปะให้แก่บุคคลที่วิเคราะห์งานศิลปะชิ้นนั้น ความเข้าใจนี้เองจะนำไปสู่
การชื่นชมความซาบซึ้งหรือเห็นคุณค่าของงานศิลปะนั้น (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 :
65 - 66)

ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับมิติทั้ง 2 ของประสบการณ์ศิลปะ (Three Dimensions
of Artistic Experience) ของ โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner. 1977)

การ์ดเนอร์ อธิบายความแตกต่างระหว่างการรู้คิดด้านรูปลักษณ์ (Figurative
Cognition) และการรู้คิดด้านปฏิบัติ (Operative Cognition) นั้นต่างกัน คือ ในการรู้คิด
ด้านรูปลักษณ์นั้น บุคคลบังเกิดการรู้ในรูปลักษณ์ของสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น เส้น สี รูปร่างต่างๆ
ในจิตรกรรม ซึ่งต่างกับการรู้คิดในด้านปฏิบัติ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะ เพราะการรู้คิดด้าน
รูปลักษณ์นั้น บุคคลเกิดการรู้การรวมข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งก็คือ การรวมสิ่งที่เร้าการรับรู้และสัญลักษณ์นั้น
เข้าด้วยกัน ในขณะที่การรู้คิดด้านปฏิบัตินั้นเป็นความสามารถในการรู้เกินไปกว่าข้อมูลที่มีให้ ซึ่งถือ
เป็นการแสดงออกด้วยเข้าวิญญาและการพัฒนาด้านความรู้ (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 :
88 - 89)

ทฤษฎีสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ของ แฮร์รี โบรดี (Harry
Broudy. 1972)

ทฤษฎี "สุนทรียศึกษา" ของ โบรดี เป็นระบบของการเรียนการสอนวิชาสาขาสุนทรียศาสตร์
โดยหัวใจของทฤษฎีนี้อยู่ที่สิ่งที่โบรดีเรียกว่า "การรับรู้อย่างมีศิลปะ" (Artistic Perception)
ซึ่งทฤษฎีนี้มีส่วนที่สามารถนำมาใช้กับการวิจารณ์ศิลปะได้ โดยการเลือกหาตัวอย่างผลงานศิลปะที่จะ
ใช้ในการเรียนการสอนที่จะจัดประสบการณ์การรับรู้มาให้แก่เรียนในคุณสมบัติ 5 ด้าน คือ

1. คุณสมบัติด้านส่วนประกอบการรับรู้ (Sensory Properties) หมายถึง คุณสมบัติ
ด้านส่วนประกอบต่าง ๆ ของการเห็น (Visual Elements) ได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง
พื้นผิว เป็นต้น

2. คุณสมบัติด้านโครงสร้าง (Formal Properties) คือ คุณสมบัติที่เกิดจากการเชื่อมโยงส่วนประกอบเหล่านั้นเข้าด้วยกัน (Organization of Elements) หรือ (Structure of Art) เช่น จังหวะลีลา ความสมดุล สัดส่วน เป็นต้น

3. คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Expressive Properties) คือ คุณสมบัติที่ผลงานศิลปะชิ้นนั้นให้ความรู้สึกอารมณ์แก่ผู้ดู เช่น รู้สึกสงบ รู้สึกสดชื่นร่าเริง รู้สึกรุนแรงรวดเร็ว เป็นต้น

4. คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties) คือ ผลงานศิลปะนั้นแสดงให้เห็นวิธีการหรือเทคนิคเด่นชัด ภาพจิตรกรรมบางภาพแสดงร่องรอยของฝีแปรงหรือพู่กันที่ตวัดไปมารวดเร็ว รอยแปรงหยาบ บางภาพเกลี่ยนุ่มนวลเนียนไม่มีรอยแปรงปรากฏ ประติมากรรมบางชิ้นเห็นรอยสลักเด่นชัด เหล่านี้เป็นต้น

5. คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย์ (extra aesthetic function of works of art) หมายถึง คุณสมบัติที่ผลงานศิลปะนั้นสนองความต้องการความมุ่งหมายที่จะแสดงออกหรือความคิดเห็นทัศนคติของผู้สร้างได้หรือไม่ (มะลิฉัตร เอื้ออานนท์. 2529 : 73 - 78)

จากคุณสมบัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับการวิจารณ์งานศิลปะได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์พิจารณาเป็นขั้นเป็นตอนและสามารถมองเห็นส่วนต่าง ๆ ได้ชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่จะก่อให้เกิด "ความรักอย่างรู้แจ้ง" (Enlightened Cherishing) ในภายหลัง

ตัวอย่างของกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะในแนวทฤษฎีไบรดี ของ แครอล โฮลเด็น

(Carol D. Holden)

โฮลเด็น นำทฤษฎีการเรียนการสอนของไบรดี ที่ชื่อ "ทฤษฎีสุนทรียศึกษา" มาประยุกต์ใช้ในการใช้สอนระดับประถมศึกษา โดยแบ่งกระบวนการของกิจกรรมเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความประทับใจ (Impressive Phase) ส่วนขั้นที่สอง คือ ขั้นสร้างสรรค์ (Creative Phase)

โฮลเด็น ได้สอนประสบการณ์ในการตอบสนองของเด็กด้านทัศนศิลป์ ให้เด็กได้มีประสบการณ์ ทั้ง 2 ขั้น โดยจัดกิจกรรมช่วยให้ประสบการณ์แก่เด็กในด้านต่าง ๆ เช่น

มิติด้านส่วนประกอบย่อย

เริ่มต้นด้วยการให้เด็กสนใจค้นหาด้วยสายตากับคุณสมบัติต่าง ๆ ในการเห็น โดยถามเด็กทีละคนอย่างช้า ๆ ตัวอย่างคำถามดังต่อไปนี้

สี สีทำให้เกิดอะไรขึ้นในภาพ ถ้าเธอเปลี่ยนสีของวัตถุในภาพนั้นจะเป็นอย่างไร เธอคิดว่าถ้าใช้สีใดจะเหมาะกว่า เธอเคยเลือกของชิ้นใดชิ้นหนึ่งเพราะสีหรือไม่ มีอะไรบ้างที่ผลิตหรือเกิดมาในสีต่าง ๆ กัน ลูกแอปเปิลสีแดงดีที่สุด หลังจากคำถามทั่วไปแล้ว จึงเริ่มคำถามที่เลือกตอบอันใดอันหนึ่ง เช่น เมื่อเธอดูที่ภาพนี้ อะไรดูร้อนกว่าแดงหรือน้ำเงิน ซึ่งครูจะต้องหลีกเลี่ยงคำถามประเภทความคิดเห็นด้านคุณค่า เช่น เด็กชอบหรือไม่ชอบ หรือ ดีกว่า เลวกว่า เป็นต้น

นอกจากนี้การตั้งคำถามในเรื่อง เส้น รูปร่าง พื้นผิว หรืออื่น ๆ ก็ใช้คำถามทำนองเดียวกัน โดยเริ่มจากคำถามทั่ว ๆ ไปก่อน แล้วจึงใช้คำถามที่เลือกตอบอันใดอันหนึ่ง (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 : 92 - 98)

จากทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบในการเรียนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะได้ โดยคำนึงถึงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างสมบูรณ์และเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งในขั้นนี้ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ โดยการพิจารณาคุณสมบัติ 4 ด้านตามแนวของโบรดี ไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทันทีทันใดที่ได้เห็น ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว เป็นต้น
2. คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่เกิดจากการผสมผสานกันขององค์ประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ จังหวะลีลา สัดส่วน ความสมดุล เป็นต้น
3. คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความรู้สึกสงบ สดชื่น ร่าเริง รุนแรง รวดเร็ว เป็นต้น
4. คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงให้เห็นถึงเทคนิควิธีการที่ปรากฏอย่างเด่นชัด เช่น เทคนิครอยแปรง ปะติด การเชื่อมสีผสม เป็นต้น

การเรียนการสอนศิลปศึกษา

การเรียนการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นักการศึกษาหลายท่านได้มองเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้ ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์และการวิจารณ์ นอกเหนือจากการสอน โดยเน้นทักษะเพียงด้านเดียว เข้ามาจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนในเนื้อหาอย่างครบถ้วน คลาร์ก และซิมเมอร์แมน (Clark, Gilbert and Enid Zimmerman. 1981 : 53 - 55) ได้เสนอว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษา ควรจะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วนในเนื้อหาที่ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะตามแนวเนื้อหาที่เป็นประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติและการวิจารณ์ ซึ่งจะเห็นว่าการวิจารณ์ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา (วิบูลย์ จันทร์แถม. 2531 : 18) ดังนั้น วิธีการสอนแนวใหม่จึงมีลักษณะดังที่ เลิศ อานันทนะ (2525 : 89) เสนอไว้ คือ

1. นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระภายใต้กฎระเบียบข้อตกลงร่วมกัน
2. เนื้อหาการเรียนอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
3. จุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมคนให้มีความภาคภูมิใจ ไม่จำเป็นต้องมีอาชีพทางศิลปะ
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกโดยวิธีการแบบแก้ปัญหามากกว่าทำตามตัวอย่าง
5. เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าถือผลงานสำเร็จ
6. มุ่งพัฒนาเด็กตลอดทั้งชีวิต
7. ครูและนักเรียนร่วมกันวัดผลและประเมินผล

โดยให้กลุ่มพัฒนาบุคลากรภาควิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งแยกออกเป็นแขนงวิชาทัศนศิลปศึกษาและแขนงวิชาดนตรีศึกษา เพื่อเสริมสร้างพัฒนาศิลปินนิสัยของผู้เรียนให้มีความสนใจและความถนัดในศิลปะ รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติอันดี (เฉลิม นาศิริรักษ์. 2522 : 1) และประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 : 37) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียนในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการ คือ การส่งเสริมความจริงของงามของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

ดังนั้นศิลปะเด็กในปัจจุบันจึงเน้นวิถีทางของศิลปะมากกว่างานช่าง เน้นกิจกรรมศิลปะที่มากมายหลายเนื้อหาและรูปแบบตามสภาพการแสดงออกของเด็กแต่ละคนหรือตามที่ผู้สอนจัดกิจกรรมมิได้ เน้นเฉพาะผลงานที่ฝึกทักษะด้านเดียว (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2524 : 85) โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนวัยรุ่น (Pre-adolescent) (9 - 14 ปี) เด็กวัยนี้มีความสามารถในการจินตนาการ วิพากษ์วิจารณ์หรือเลือกเห็นสิ่งใดดีสิ่งใดด้อยได้แล้ว (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 : 5) ในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ครูจึงสามารถนำเอาการสอนแบบวิพากษ์วิจารณ์ไปใช้กับเด็กเรียนได้เป็นอย่างดี

และจากประสบการณ์ที่ไปอบรมครูเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาของกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528 : 10) สรุปความต้องการของครูเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ดังนี้

1. ครูส่วนมากต้องการได้รับการอบรมทางด้านความรู้และการฝึกทักษะเพิ่มเติมในด้านวิชาศิลปะ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน สุนทรียศาสตร์ และการวิจารณ์ศิลปะ
2. ครูส่วนมากต้องการได้รับการอบรมทางด้านวิธีสอนศิลปศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การวัดผล การประเมินผล
3. ครูส่วนมากมีความคิดว่า ผู้เรียนบางส่วนมีความสนใจเรียนวิชาศิลปศึกษาน้อย และผู้ปกครองให้การสนับสนุนการเรียนวิชานี้ยังไม่เป็นที่พอใจ ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น
4. ครูส่วนมากต้องการให้ผู้บริหารเข้าใจ เห็นใจ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง และจริงจัง ควรพิจารณาช่วยเหลือเรื่องงบประมาณสำหรับจัดซื้อวัสดุและสื่อการเรียนการสอน จัดให้มีห้องปฏิบัติการทางศิลปะโดยเฉพาะ
5. ครูส่วนมากต้องการให้หน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการหรือสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะจัดทำเอกสาร คู่มือครู สื่อการเรียน ที่จะช่วยการเรียนวิชาศิลปศึกษาให้ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นอกจากนี้การประชุมสัมมนา เรื่อง "สถานภาพการศึกษาศิลปะระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย" ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ (ระหว่างวันที่ 26 - 28 กรกฎาคม 2527 : 190) ได้สรุปถึงปัญหาต่าง ๆ ในสถาบันที่มีการสอนศิลปะไว้ดังนี้คือ

1. ขาดอาคารสถานที่เรียนอันเหมาะสม

2. ขาดความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบการเรียนการสอน
3. งบประมาณจากรัฐเพื่อส่งเสริมทางด้านศิลปะยังไม่พอเพียง
4. ผู้สอนขาดคุณลักษณะในด้านวิชาการศิลปะที่มีประสิทธิภาพสูง
5. แนวความคิดและหลักสูตรทางศิลปะ ยังไม่พัฒนาให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นรา บุณรรัช (2518 : 52) ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน" โดยใช้แบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2517 จำนวน 51 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปริมาณการสอนด้านการจูงใจ ครูจะใช้ต่างกัน พฤติกรรมที่ครูใช้สอนมากที่สุดประเภทนำเทคนิค กระบวนการ และวิธีสอนแบบต่าง ๆ และใช้น้อยที่สุดคือ การยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้
2. ปริมาณการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูจะใช้ปริมาณต่างกัน พฤติกรรมที่ครูใช้มากที่สุดคือ พฤติกรรมที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนตอบ ส่วนพฤติกรรมที่ครูใช้น้อยที่สุดคือ พฤติกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม
3. ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาจะมีพฤติกรรมการสอน ด้านการจูงใจมากกว่าครูระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มงคล แก้วพวงงาม (2528 : 83) ได้วิจัยเรื่อง "คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู" โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า กลุ่มประชากร ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการในวิทยาลัยครูที่เปิดสอนวิชาเอกศิลปศึกษา 10 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 491 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติทางด้านการเรียนการสอนที่พึง

ประสงค์ของอาจารย์นั้น ตามความคิดเห็นของอาจารย์ ข้อที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ อาจารย์ควรอธิบายหลักการในวิชาศิลปะให้แก่ผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ส่วนนักศึกษาที่มีความเห็นว่า อาจารย์ควรจัดเทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ในการพัฒนาและฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยควรเน้นในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการสอนศิลปศึกษา ให้อาจารย์มีความสามารถในการออกแบบโครงสร้าง และพัฒนาหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาไปใช้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเทคนิควิธีสอนศิลปศึกษาอีกด้วย

สมาน บุญตัน (2524 : 126 - 131) ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1" กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนทุกหมวดวิชา พบว่า ครูผู้สอนหมวดศิลปศึกษามีความเห็นดังนี้

1. เอกสารหลักสูตรมีเป็นบางส่วนซึ่งยังไม่เพียงพอ
 2. วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ที่หมวดวิชาศิลปศึกษาใช้มาก ได้แก่ รูปภาพ เทป เครื่องเล่นเทป และของจริง
 3. วิธีสอน ส่วนมากใช้วิธีสาธิต รองลงมาคือ ฝึกทักษะและปฏิบัติจริง
 4. วิธีวัดผล ใช้วิธีสอบภาคปฏิบัติเป็นส่วนมาก รองลงมาคือการสังเกต และตรวจสอบผลงาน
- ส่วนปัญหาหมวดวิชาศิลปศึกษาที่สำคัญคือ ความไม่เพียงพอของเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบ รองลงมาคือ ความสอดคล้องของแผนการสอนและคู่มือครูแต่ละรายวิชา

ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (2529 : 89) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา" พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของครูศิลปศึกษา ครูควรปฏิบัติตนดังนี้

1. ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวงการศิลปะและศิลปศึกษาจากสื่อมวลชน
2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหลักสูตรแผนการสอนหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ให้เข้าใจโดยแจ่มชัดในหลักการ ความมุ่งหมาย เนื้อหา และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา

3. หาโอกาสเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ สัมมนา อบรมปฏิบัติการณ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้น

4. ให้ความสำคัญแก่วิชาศิลปศึกษาให้เท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

วุฒิ วัฒนสิน (2530 : 133) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3" พบว่า ครูและผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับวิชาทัศนศิลปศึกษา สรุปได้ว่า

1. เนื้อหาวิชาทัศนศิลปศึกษา ที่เป็นวิชาบังคับในชั้น ม.1 ม.2 น้อยเกินไป น่าจะไม่เพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป
2. คำอธิบายรายวิชา ศ 101 ศ 102 และ ศ 205 ศ 206 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยขาดรายละเอียดอาจทำให้เกิดการซ้ำซ้อนกันในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้
3. ครูขาดการประเมินผลก่อนเรียน ทำให้ไม่ทราบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน จึงไม่แน่ใจว่าเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาในชั้นมัธยมศึกษามีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานที่เรียนมาในชั้นประถมศึกษา

วัชรินทร์ จิตอดิษฐ์ (2530 : 73-80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" พบว่า

1. ครูศิลปศึกษาได้เห็นการสอนเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของศิลปะกับชีวิตประจำวัน
2. ครูที่จบการศึกษามาทางศิลปะ โดยตรงมักเน้นให้นักเรียนรู้จักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางศิลปะมากเกินไป ไม่พยายามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
3. ครูควรกำหนดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีขึ้น
4. ครูศิลปศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาทางศิลปะโดยตรง จะขาดความรู้พื้นฐานทางศิลปะและไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม

5. นักเรียนชอบวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่มากที่สุด และไม่ชอบวิธีสอนแบบบรรยาย
6. วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ยุ่งยาก เพราะเป็นวิชาที่มุ่งเน้นทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกมากกว่าความรู้ ความจำ การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการวัดและประเมินผลที่แน่นอนและเหมาะสมจึงทำได้ยาก

งานวิจัยในต่างประเทศ

นักการศึกษาได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้หลายท่าน ซึ่งอาจจะรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

นาเปียร์ (Napier. 1983 : 1669 - A) ได้ทำการศึกษาดทดลองเรื่อง "ผลสัมฤทธิ์ของการบรรยายและการให้นักเรียนปฏิบัติงานในการสอนวิชาศิลปะนิยม ระดับวิทยาลัยครู" (The Effectiveness of Lecture and Studio Methods in Teaching College Art Appreciation) โดยการทดลองวิธีสอน 3 แบบ คือ แบบที่ 1 สอนโดยวิธีบรรยาย แบบที่ 2 สอนโดยให้ฝึกปฏิบัติ และแบบที่ 3 สอนโดยวิธีบรรยายร่วมกับการฝึกปฏิบัติ ซึ่งกลุ่มประชากรได้แก่ นักศึกษาที่เรียนวิชาความเข้าใจในศิลปะ ในระดับวิทยาลัย จำนวน 102 คน ผลการศึกษพบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีบรรยายร่วมกับการฝึกปฏิบัติ สามารถสร้างผลงานที่เป็นนามธรรมได้ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ

บรามเลท (Bramlett. 1983 : 926 - A) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบวิธีสอนวิชาศิลปะนิยมในเกรด 7 และ 8 2 วิธี" (A Comparison Study of Two Methods for Teaching Art Appreciation to Seventh and Eighth Graders) พบว่า การเน้นขั้นตอนและกระบวนการทำงาน มีความสามารถในการรับรู้ความงามได้ดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่มุ่งเน้นขั้นตอนและกระบวนการทำงาน

ซีเกล (Siegel. 1983 : 361 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาเรื่องการดูและดูเพื่อเรียน โดยการให้ใส่ทัศนูปกรณ์ที่เป็นภาพถ่าย" (Learning to Look, Looking

กับการเล่นละครพูด ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง ภาพยนตร์ สไลด์ โทรทัศน์ หรือเทปโทรทัศน์ ประกอบในการสอน

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique)

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือกลุ่มบุคคลในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ นอกจากนี้แล้วยังมีบทบาทสำคัญในการศึกษาและการทำนาย ตลอดจนการประเมินความต้องการ และการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อการหาความสอดคล้องในความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นในการหาข้อสรุปของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2529 : 44 ; อ้างอิงมาจาก INNOTECH. 1983 : 3) โดยกลุ่มบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมกันวิจัยจะต้องไม่รู้จักกัน และไม่ทราบว่าใครบ้างที่จะมีส่วนออกความเห็น ซึ่งเป็นการขจัดอิทธิพลของแต่ละคนที่จะส่งผลต่อความคิดเห็นของคนอื่น ส่วนในเรื่องของความหมายนั้น มีผู้ให้ความหมายของเทคนิคการวิจัยแบบนี้ไว้มากมาย ดังนี้

รัสส์ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2529 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Rasp. 1973 : 29) ได้ให้ความหมายว่า เป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาตัดสินที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับการเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะหรือความคิดเห็นของกลุ่ม หรือมติที่ประชุม

เฮลเมอร์ และเรสเชอร์ (เกษม บุญอ่อน. 2522 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Helmer and Rescher. 1959 : 25) ได้ให้ความหมายว่า เป็นโครงการที่จัดทำอย่างละเอียดรอบคอบในการที่สอบถามบุคคล (ด้วยแบบสอบถาม) ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา ประกอบการพิจารณาตัดสินใจและสร้างความเป็นเอกฉันท์ในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปในอนาคต ในส่วนที่เกี่ยวกับเวลา ปริมาณ และ/หรือสภาพการณ์ที่ต้องการจะให้เป็น

ประเทือง เพ็ชรรัตน์ (2530 : 38) อธิบายว่า เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต้องไม่รู้จักและพบปะกัน ซึ่งเป็นการขจัดอิทธิพลของแต่ละคน ต่อการแสดงความคิดเห็น คือ แบบสอบถามหรือรูปแบบอื่นที่ต้องสอบถามหลายรอบ

สุธรรม์ จันทร์หอม (2528 : 14) อธิบายว่าเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายเป็นวิธีการประชุมแบบใหม่ เป็นการประมวลผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทุกคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพราะไม่ต้องประชันหน้ากับนักวิชาการคนอื่น ๆ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายเป็นกระบวนการของการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลซึ่งยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างมีระบบในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรือสถานการณ์ ที่ต้องการให้เป็นไปหรือเกิดขึ้นในอนาคต โดยการใช้วิธีการตอบแบบสอบถามมากกว่า 1 ครั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ลักษณะทั่วไปของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ถือได้ว่าเป็นวิธีการของการวิจัยประเภทหนึ่ง เพราะข้อมูลที่ได้อาจเป็นข้อเท็จจริงที่มีความเชื่อถือได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และวิธีการที่ใช้ก็มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะทั่ว ๆ ไปพอสรุปได้ดังนี้คือ (วันทนีย์ ชูศิลป์. 2525 : 44)

1. เป็นการวิจัยที่อาศัยวิธีการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในปัญหานั้น ๆ
2. เป็นการวิจัยที่ใช้ได้เหมาะสมกับการทำนายหรือวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ
3. ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นจากตัวเขาเอง โดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น ทั้งนี้เพราะในขณะที่แสดงความคิดเห็นนั้น ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากับผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ เลย เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นใช้วิธีการเขียนตอบลงในแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปให้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะไม่ทราบว่าใครเป็นผู้เชี่ยวชาญบ้าง

4. การรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญนั้น จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง โดยเว้นช่วงระยะเวลาระหว่างการตอบแต่ละครั้งให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ความเห็นที่แน่นอน โดยทั่วไปนิยมให้ตอบ 3 - 4 รอบ

5. ผู้วิจัยจะต้องใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการตอบของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละครั้ง โดยทั่วไปมักใช้มัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

6. ในแต่ละรอบที่ส่งแบบสอบถามกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนนั้น ผู้วิจัยจะได้แสดงผลสรุปของคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและคำตอบของผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ในรอบก่อนไว้ด้วย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจะได้ทราบความคิดเห็นของเดิมเป็นอย่างไร แตกต่างจากความคิดของคนอื่นอย่างไร

การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

เนื่องจากเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายนี้เป็นการรวบรวมความเห็นของบุคคล โดยใช้แบบสอบถาม บุคคลที่สำคัญของการวิจัยก็คือ ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยทั่วไปเราจะใช้ผู้เชี่ยวชาญตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2525 ได้อธิบายว่า ผู้เชี่ยวชาญ คือ สันทัด จัดเจน ชำชอง มีความชำนาญมาก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 274) ซึ่งสมบูรณ์ ดันยะ (2524 : 67) ได้เสนอว่า ผู้เชี่ยวชาญอาจจะหมายถึงทุกคน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้ ดังนั้นในการเลือกผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยโดยวิธีนี้ ผู้วิจัยจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า บุคคลนั้นมีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริงหรือไม่เพียงใด หรือไม่ก็พิจารณาว่าบุคคลนั้นสามารถที่จะให้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของการวิจัยหรือไม่ และจำนวนของผู้เชี่ยวชาญก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการวิจัยอันขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังที่เกษม บุญอ่อน (2522 : 28) กล่าวว่า จำนวนผู้เชี่ยวชาญถ้าเป็นกลุ่มเอกพันธ์ ใช้ผู้เชี่ยวชาญเพียง 10 - 15 คน ก็ได้รับความเชื่อมั่นสูงแล้ว แต่ถ้าเป็นกลุ่มวิวิธพันธ์ อาจต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 30 คน จึงได้ความเชื่อมั่นที่สูงพอ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค ได้แก่ แบบสอบถาม แต่เนื่องจากการวิจัยแบบนี้อาศัยการตอบแบบสอบถามมากกว่า 1 ครั้ง หรือ 1 รอบด้วยกัน และแบบสอบถามในแต่ละรอบก็มีลักษณะแตกต่างกัน โดยปกติทั่วไปการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีด้วยกัน 4 รอบ คือ

รอบที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ตอบเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปในประเด็นปัญหาที่กำหนด โดยไม่จำกัดความคิดเห็น เครื่องมือที่ใช้ส่วนมากได้แก่แบบสอบถามปลายเปิดที่มีข้อความกระตุ้น หรือเชิญชวนให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อประเด็นปัญหานั้นอย่างเต็มที่ โดยการเขียนข้อความต่าง ๆ ออกมา

รอบที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อการรวบรวมและการจัดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือคำตอบที่ได้จากการสอบถามในรอบแรก ให้มีความแจ่มชัดหรือมีโครงสร้างที่แน่นอน เช่น การตัดความคิดเห็นที่ซ้ำซ้อนออกไป แล้วนำเอาความคิดเห็นเหล่านั้นมาเป็นข้อความต่าง ๆ หรือประโยคที่มีความแจ่มชัดรัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยมากมักจะสร้างแบบสอบถามปลายเปิดชนิดมาตราประมาณค่า เช่น ลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ส่งให้ผู้ตอบได้ตอบแบบสอบถามเป็นครั้งที่ 2 โดยการจัดลำดับความสำคัญของข้อความแต่ละข้อตามลักษณะและชนิดของแบบสอบถาม

รอบที่ 3 แบบสอบถามที่ได้จากรอบที่ 2 จะนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติส่วนมากจะใช้แต่มัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) หรือพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) จากนั้นก็สร้างแบบสอบถามใหม่ประกอบด้วยข้อความเดิมแต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ของผู้ตอบลงไปด้วย แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นครั้งที่ 3 ในการตอบครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับการขอร้องให้พิจารณาบทวนคำตอบของตนเองอีกครั้งหนึ่งว่า จะเปลี่ยนแปลงหรือยังยืนยันเหมือนเดิม ถ้าปรากฏว่าคำตอบของบุคคลใดยังอยู่นอกช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ก็จำเป็นจะต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วย

รอบที่ 4 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเหมือนรอบที่ 3 แต่ผลที่ได้จากการตอบแบบนี้ เป็นผลสรุปของการวิจัย

อย่างไรก็ดี ในบางครั้งการวิจัยอาจจะไม่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลถึง 4 รอบด้วยกัน ถ้าหากว่าผลการตอบของผู้เชี่ยวชาญนั้น ปรากฏว่ามีความสอดคล้องกันหรือพิสัยระหว่างควอไทล์

แคบมาก เพราะการทำต่อไปก็มิได้ทำให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก
(ประยูร ศรีประสาธน์ : 54 อ้างอิงมาจาก Rasp. 1973 : 31)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือได้ของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย

1. ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ความชัดเจนและความถูกต้องของแบบสอบถาม
3. ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหรือความเป็นเลิศในสาขาของผู้เชี่ยวชาญ
4. จำนวนของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ตอบแบบสอบถาม
5. ระยะเวลาของการส่งแบบสอบถาม (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2529 : 55)

ข้อดีของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. วิเคราะห์ง่าย โดยใช้สถิติเพียง 2 ค่าเท่านั้น คือ มัชฌิมฐาน (Median) กับค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ($Q_3 - Q_1$)
2. ทุนเวลา
3. เชื่อถือได้มาก
4. เป็นความคิดเห็นแบบอิสระ
5. ลดค่าใช้จ่าย
6. ได้ลำดับความสำคัญของข้อมูล (ประเทือง เพ็ชรรัตน์. 2530 : 41)

จากการที่ได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ผู้วิจัยได้เห็นถึงคุณสมบัติและข้อดีของเทคนิคนี้ที่สามารถนำมาใช้กับการศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะได้อย่างเหมาะสม เพราะเรื่องรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาอยู่นี้ยังไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรนำเอาเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายมาใช้เพื่อหารูปแบบที่เป็นมาตรฐานโดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษาด้านศิลป์ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม โดยกระจายตามสถาบันศิลปะ ซึ่งมีรายละเอียดในการเลือกดังนี้

1. ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ มีขั้นตอนการเลือกดังนี้

1.1 เลือกรายชื่อสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 แห่ง โดยอาศัยเกณฑ์ดังนี้

- เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง
- เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่น

1.2 นำรายชื่อทั้ง 5 แห่ง ค้นรายชื่อครูผู้สอนศิลปศึกษาของแต่ละแห่ง รวมทั้งสิ้น 5 คน

2. นักวิชาการด้านศิลปศึกษา มีขั้นตอนการเลือกดังนี้

2.1 ขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิเสนอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน ที่มีความรู้หรือประสบการณ์การทำงานทางด้านศิลปศึกษา เช่น เคยสอนศิลปศึกษา เคยเขียนเอกสารตำราศิลปศึกษา เคยเป็นวิทยากรในการประชุมสัมมนา ฯลฯ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.2 ติดต่อขอความร่วมมือจากบุคคลดังกล่าวที่มีความสนใจในเรื่องที่ผู้วิจัยทำอยู่ รวมทั้งสิ้น 5 คน

3. นักวิจารณ์ศิลปะ มีขั้นตอนการเลือกดังนี้

3.1 รวบรวมรายชื่อนักวิจารณ์ศิลปะที่มีผลงานปรากฏในนิตยสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หรือมีชื่อเสียงทางด้านภาควิวิจารณ์ จำนวน 8 คน

3.2 เลือกบุคคลที่มีประวัติและผลงานดีเด่น เป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะพร้อมทั้งติดต่อขอความร่วมมือ รวมทั้งสิ้น 5 คน

ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญจากกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อให้ได้ความสอดคล้องในความเห็นครั้งนี้รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

การสร้างเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ พร้อมทั้งได้ปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อขอคำแนะนำและแก้ไขในการกำหนดเกณฑ์จากองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน

2. นำเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดหมวดหมู่ สร้างแบบสอบถามปลายเปิดที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ โดยยึดเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นว่าองค์ประกอบใดที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นหรือควรมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ซึ่งก่อนที่จะส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 15 คน แสดงความคิดเห็นนั้น ผู้วิจัยได้เสนอร่างแบบสอบถามให้คณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโท และอาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจแก้ไขก่อน เมื่อคณะกรรมการเห็นชอบแล้วจึงปฏิบัติการ

3. นำแบบสอบถามของรอบที่ 1 ที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 15 คน มาพิจารณาคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอเพิ่มเติมและที่ตัดออกสร้างแบบสอบถามชุดใหม่ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ จำนวน 75 ข้อ เสนอให้คณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาโทตรวจสอบแก้ไขข้อความต่าง ๆ แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 ต่อไป

4. ผู้วิจัยได้รวบรวมคำตอบที่ได้รับจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 แล้วดำเนินการดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามของรอบที่ 2 มาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อ แล้วจัดทำแบบสอบถามใหม่ที่มีประเด็นเดิมพร้อมกับแจ้งตำแหน่งความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 3 เพื่อพิจารณาที่จะยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ได้หากต้องการ

4.2 นำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมได้มาประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

5. เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามรอบที่ 3 คืนมาจากผู้ผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำมาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อ แสดงตำแหน่งความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและตำแหน่งคำตอบของแต่ละรายบุคคล ซึ่งในรอบนี้เห็นว่าคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องเป็นเอกฉันท์จึงยุติการตอบแบบสอบถามแ่รอบที่ 3 ดังปรากฏในภาคผนวก ก และ ข

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีการทางสถิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. คำนวณหาค่ามัธยฐานของระดับคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นมีความสอดคล้องมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นมีความสอดคล้องมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นมีความสอดคล้องปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นมีความสอดคล้องน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นมีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

ค่ามัธยฐานระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก

ค่ามัธยฐานระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ค่ามัธยฐานระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์น้อย

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

2. คำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของค่าระดับคะแนนจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความสอดคล้องของคำตอบ โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความใดมีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความนั้นมีมากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่ามัธยฐานของข้อมูลที่ไม่จัดกลุ่มให้สูตร

$$\text{Mdn.} = \text{IrI} + \left[\frac{.5N - \sum f_b}{f_w} \right] i$$

เมื่อ Mdn. แทน ค่ามัธยฐาน

IrI แทน ค่าขอบเขตจำนวนจริงต่ำสุดของชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของค่ามัธยฐาน

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\sum f_b$ แทน ผลรวมของความถี่ก่อนถึงชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของค่ามัธยฐาน

f_w แทน ความถี่ของชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของค่ามัธยฐาน

i แทน ความกว้างของชั้นคะแนน

2. หาค่าอินเตอร์ควอไทล์ เรนจ์ ให้สูตร

$$\text{IQR} = Q_3 - Q_1$$

เมื่อ IQR แทน ค่าอินเตอร์ควอไทล์ เรนจ์

Q_1 แทน ค่าควอไทล์ที่หนึ่ง

Q_3 แทน ค่าควอไทล์ที่สาม

$$\text{และ } Q_1 = IrI + \frac{.25 N - \sum fb}{fw} \quad i$$

$$Q_3 = IrI + \frac{.75 N - \sum fb}{fw} \quad i$$

เมื่อ IrI แทน ค่าขอบเขตจำนวนจริงต่ำสุดของชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของ
ควอไทล์ที่หนึ่ง หรือควอไทล์ที่สาม

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\sum fd$ แทน ผลรวมของความถี่ก่อนถึงชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของควอไทล์ที่หนึ่ง
หรือควอไทล์ที่สาม

fw แทน ความถี่ของชั้นคะแนนที่มีค่าประมาณของควอไทล์ที่หนึ่ง หรือควอไทล์
ที่สาม

i แทน ความกว้างของชั้นคะแนน

(ไพฑูริย์ โปธิสาร. 2529 : 92 - 93 ; อ้างอิงมาจาก Wynne. 1982 :

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับขั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ได้จัดกระทำตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามรอบแรก ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เพิ่มเติมและคัดออกทั้งหมดมาสร้างเป็นแบบสอบถามชุดใหม่ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ จำนวน 75 ข้อ เพื่อสอบถามในรอบที่สองต่อไป

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่สอง วิเคราะห์โดยหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของแต่ละข้อตั้งรายละเอียดของการวิเคราะห์ในภาคผนวก ข สำหรับการคำนวณหาค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดแปลความหมายดังนี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

ค่ามัธยฐานระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก

ค่ามัธยฐานระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ค่ามัธยฐานระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์น้อย

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบในการสอนมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

ส่วนการหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยได้คำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 และควอไทล์ที่ 1 แล้วนำมาแปลความหมายดังนี้

ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้
 เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความใดมีค่าตั้งแต่
 1.50 ขึ้นไป แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่สาม ผู้วิจัยนำมาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอ
 ไทล์เหมือนกับรอบที่สอง (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ข) และในรอบนี้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 เป็นเอกฉันท์ จึงยุติส่งแบบสอบถามเพียงรอบที่สาม

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ในตอนนี้เป็นผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับรูปแบบการ
 สอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 พุทธศักราช 2521 ข้อ 1 ถึง ข้อ 12 โดยใช้ค่ามัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ ดังปรากฏใน
 ตาราง 1-12 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
 ความสอดคล้องในคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ที่จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. ทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเองกล้าแสดงออกทาง ความคิดอย่างมีขั้นตอน	4.88	0.44
2. ทำให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด	4.00	0.17
3. ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและมีความคิด หลากหลาย	4.57	0.99
4. ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการใช้เหตุผล	4.08	0.02
5. ทำให้เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่มีต่อมนุษย์และ สังคม	4.00	1.50
6. ทำให้เกิดทักษะการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะใน ผลงานศิลปะ	4.14	0.93
7. ทำให้สามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงผลงาน ศิลปะของตนเอง	4.75	0.95
8. ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี	4.20	1.53

จากตาราง 1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44, 0.17, 0.99, 0.02, 1.50, 0.93, 0.95 และ 1.53) ว่าคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ มีความจำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ข้อ 1, 3, และ 7 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มัธยฐาน 4.88, 4.57, 4.75) ส่วนข้อ 2, 4, 5, 6, และ 8 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยฐาน 4.00, 4.08, 4.00, 4.14 และ 4.20)

ตาราง 2 มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

องค์ประกอบของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน	4.62	0.78
2. แจ้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียน	4.00	1.50
3. เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์	4.44	0.99
4. เลือกผลงานทางศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์	4.11	0.87
5. แจ้งขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียน	4.60	0.53
6. สอนให้วิจารณ์ผลงานศิลปะ	4.14	0.80
7. ประเมินผลรายบุคคล	4.20	1.53

จากตาราง 2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.78, 1.50, 0.99, 0.87, 0.53, 0.80, และ 1.53) ว่าองค์ประกอบของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 1 และข้อ 5 (มัธยฐาน 4.62, 4.60,) ส่วนข้อ 2, 3, 4, 6, และ 7 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยฐาน 4.00, 4.44, 4.11, 4.14 และ 4.20)

ตาราง 3 มัชยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน

ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะ	มัชยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. ความหมายของศิลปะ	3.88	1.43
2. องค์ประกอบศิลป์	4.88	0.70
3. ความรู้ทางทัศนศิลป์และความเป็นไปของศิลปะ ในปัจจุบัน	4.80	1.03
4. การตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปิน ในงานศิลปกรรม	4.40	1.27
5. หลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่าความงาม	4.40	1.40
6. เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์	4.29	0.44
7. ปรัชญาศิลปะ	3.60	1.50
8. ประวัติศาสตร์ศิลป์	4.67	0.99

จากตาราง 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.43, 0.70, 1.03, 1.27, 1.40, 0.44, 1.50 และ 0.99) ว่าความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะ ที่จำเป็นต่อผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 2,3 และ 8 (มัชยฐาน 4.88, 4.80, และ 4.67) ส่วนข้อ 1,4,5,6, และ 7 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัชยฐาน 3.88, 4.40, 4.40, 4.29 และ 3.60)

ตาราง 4 มัธยมศึกษาและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

จุดประสงค์ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มัธยมศึกษา	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะ	5.00	1.22
2. ให้สามารถปฏิบัติการวิจารณ์งานศิลปะให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูด บรรยาย อภิปราย หรือเขียนเป็นภาษาหนังสือได้อย่างมีระบบ	4.60	0.65
3. ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.80	1.03
4. ให้สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือประเมินค่าของผลงานศิลปะได้	4.80	1.03
5. ให้สามารถประเมินผลการวิจารณ์งานศิลปะของตนเองได้	4.29	0.44
6. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.38	1.10

จากตาราง 4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.22, 0.65, 1.03, 1.03, 0.44, และ 1.10) ว่าจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ข้อ 1, 2, 3, 4 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มัธยมศึกษา 5.00, 4.60, 4.80 และ 4.80) ส่วนข้อ 5 และ 6 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยมศึกษา 4.29 และ 4.38)

ตาราง 5 มัธยมศึกษาและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
 ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับมัธยม
 ศึกษาตอนต้นที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษากับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มัธยมศึกษา	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. การวาดเขียน	4.29	0.44
2. การปั้นแกะสลัก	3.57	1.18
3. การพิมพ์ภาพ	3.75	1.25
4. การสร้างสรรค์งานศิลป์	4.33	0.96
5. องค์ประกอบศิลปะ	4.42	0.66
6. การออกแบบศิลปะไทย	3.58	1.39
7. การออกแบบศิลปะสากล	4.38	1.10
8. ศิลปะพื้นบ้าน	3.86	1.00

จากตาราง 5 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44, 1.18, 1.25, 0.96, 0.66, 1.39, 1.10 และ 1.00) ว่าเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทุกข้อมีความจำเป็นกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยมศึกษา 4.29, 3.57, 3.75, 4.33, 4.42, 3.58, 4.38 และ 3.86)

ตาราง 6 มีชยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

กิจกรรมในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มีชยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. การวิจารณ์เป็นรายบุคคล	4.60	0.65
2. การวิจารณ์เป็นกลุ่ม	4.14	0.93
3. การวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม	4.05	0.05

จากตาราง 6 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.65, 0.93, 0.05,) ว่ากิจกรรมในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ข้อ 1 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มีชยฐาน 4.60) ส่วนข้อ 2 และ 3 อยู่ในเกณฑ์มาก (มีชยฐาน 4.14 และ 4.05)

ตาราง 7 มีchyฐานและนฬัยระหวางควอไทลัของคะแนนความคิดเห็นของผูัเชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสอดตลัองของขัันตอนท่จําเป็นต่อการสอนแบบวฬัการณัศฬัปะ

ขัันตอนการสอนแบบวฬัการณัศฬัปะ	มีchyฐาน	นฬัยระหวางควอไทลั
1. การบรรยาย (Description)	4.14	0.80
2. การวฬัเคราะห์โครงสร้าง (Formal Analysis)	5.67	0.74
3. การตีความ (Interpretation)	5.00	0.88
4. การประเมินหรือตดัสนั (Evaluation or Judgment)	4.88	0.70

จากตาราง 7 กลุ่มผูัเชี่ยวชาญเห็นสอดตลัองกัน (ค่านฬัยระหวางควอไทลั 0.80, 0.74, 0.88 และ 0.70) ว่าขัันตอนการสอนแบบวฬัการณัศฬัปะ ขั้อ 2, 3 และ 4 มีควมจําเป็นอยูในเกณท่มากที่สุด (มีchyฐาน 5.67, 5.00 และ 4.88) ส่วนขั้อ 1 อยูในเกณท่มากที่สุด (มีchyฐาน 4.14)

ตาราง 8 มีพื้นฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของรูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

รูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มีพื้นฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. ครูบอกขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ	4.63	0.78
2. ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู	4.29	1.07
3. ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ	4.25	1.13
4. ครูเสนอหัวข้อหรือสถิติให้นักเรียนได้วาทะเชิงวิจารณ์	4.20	1.51
5. ครูนำบทวิจารณ์และงานศิลปะมาให้นักเรียนศึกษา	4.18	0.72
6. ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ครูกำหนด	4.00	1.50
7. ครูให้นักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียงนอกสถานที่และให้เล็อกวิจารณ์ผลงานที่นักเรียนสนใจ	5.67	0.74

จากตาราง 8 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.78, 1.07, 1.13, 1.51, 0.72, 1.50 และ 0.74) ว่ารูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะข้อ 1 และ 7 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มีพื้นฐาน 4.63 และ 5.67) ส่วนข้อ 2,3,4,5 และ 6 อยู่ในเกณฑ์มาก (มีพื้นฐาน 4.29, 4.25, 4.20, 4.18, และ 4.00)

ตาราง 9 มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ

ลักษณะของคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ	มัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. คำถามให้สังเกต	4.31	1.04
2. คำถามให้แยกแยะ	4.29	0.44
3. คำถามให้เปรียบเทียบ	4.58	1.07
4. คำถามให้หาเหตุผลที่เป็นจริง	4.40	1.08
5. คำถามให้ตีความ	4.60	0.65
6. คำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า	4.13	1.87
7. คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์	4.20	1.57
8. คำถามที่สัมพันธ์กับมวลธาตุในทัศนศิลป์	4.05	0.57

จากตาราง 9 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน ในข้อ 1,2,3,4,5,7 และ 8 (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.04, 0.44, 1.07, 1.08, 0.65, 1.57 และ 0.57) ว่าลักษณะของคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ ข้อ 3 และ 5 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มัธยฐาน 4.58 และ 4.60) ส่วนข้อ 1,2,4,7 และ 8 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยฐาน 4.31, 4.29, 4.40, 4.20 และ 4.05) แต่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นไม่สอดคล้องกันในข้อ 6 (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.87)

ตาราง 10 มีchyฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์

ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์	มีchyฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties)	4.57	0.99
2. คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties)	4.43	1.07
3. คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties)	4.75	0.95
4. คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties)	4.12	0.58
5. คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย (Extra aesthetic function of works of art)	4.75	0.95

จากตาราง 10 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยควอไทล์ 0.99, 1.07, 0.95, 0.58 และ 0.95) ว่าลักษณะการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ ข้อ 1,3,5 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มีchyฐาน 4.57 และ 4.75, และ 4.75) ส่วนข้อ 2 และ 4 อยู่ในเกณฑ์มาก (มีchyฐาน 4.43, และ 4.12)

ตาราง 11 มัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของวิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

วิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ	มัธยฐาน	พิสัยระหว่างควอไทล์
1. การสังเกต	4.60	0.65
2. การซักถาม	4.31	1.04
3. การอภิปราย	4.58	1.07
4. การทดสอบ	4.33	1.46

จากตาราง 11 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยควอไทล์ 0.65, 1.04, 1.07 และ 1.46) ว่าวิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ข้อ 1 และ 3 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มัธยฐาน 4.60 และ 4.58) ส่วนข้อ 2 และ 4 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัธยฐาน 4.31, และ 4.33)

ตาราง 12 มัชยฐานและนีสัยระหว่างควอไทล์ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
ความสอดคล้องของการประเมินผลพฤติกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะด้านต่าง ๆ

การประเมินผลพฤติกรรมการสอนแบบวิจารณ์ ศิลปะด้านต่าง ๆ	มัชยฐาน	นีสัยระหว่างควอไทล์
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	4.80	1.03
2. ด้านการนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ		
2.1 บรรยายและอธิบาย	4.29	0.44
2.2 อภิปราย	4.31	1.04
2.3 การเขียนบทวิจารณ์	4.00	1.12
3. ด้านความรู้ลึกและทัศนคติ	4.75	0.95
4. ด้านความคิดรวบยอด	4.58	1.07
5. ด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง	5.00	0.88

จากตาราง 12 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกัน (ค่านีสัยระหว่างควอไทล์ 1.03, 0.44, 1.04, 1.12, 0.95, 1.07 และ 0.88) ว่าการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะข้อ 1, 3, 4 และ 5 มีความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด (มัชยฐาน 4.80, 4.75, 4.58 และ 5.00) ส่วนข้อ 2.1, 2.2, และ 2.3 อยู่ในเกณฑ์มาก (มัชยฐาน 4.29, 4.31, และ 4.00)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการวิจารณ์ หรือการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เป็นอย่างดี โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวม 3 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และนักวิจารณ์ศิลปะ กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือที่ใช้

เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับหลักสูตรวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นตัวกำหนดแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ โดยยึดเอาองค์ประกอบหลักที่ได้จากการวิเคราะห์และจัดกลุ่มไว้ จำนวน 12 องค์ประกอบให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเหล่านี้จำเป็นสำหรับครูศิลปะหรือไม่อย่างไร หรือว่ามีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในรอบแรก เพื่อที่จะนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าในรอบต่อไป

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า โดยยึดเอาองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะนำมาจัดเป็นหัวข้อย่อย ๆ รวมทั้งสิ้น 75 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในรอบที่สอง และรอบที่สาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัย ได้นำแบบสอบถามรอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัย ได้รวบรวมและวิเคราะห์ ความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามในรอบแรก จำนวน 15 คน เพื่อพิจารณาองค์ ประกอบที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอเพิ่มเติมขึ้นมาและที่ควรตัดออก นำมาจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบหลัก และมีหัวข้อย่อย ๆ รวมทั้งสิ้น 75 ข้อ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด ที่ได้จากการวิเคราะห์ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบแรก มาจัดเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ จำนวนทั้งสิ้น 75 ข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้จัดลำดับความจำเป็นขององค์ประกอบในแต่ละข้อ เมื่อ ได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัย ได้นำมาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อ

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีข้อความเดิม ซึ่งได้คำนวณค่า มัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไว้แล้ว แต่เพิ่มตำแหน่งความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบในรอบ ที่ 2 ให้ทราบเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณายืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบได้ หากต้องการ

4. เมื่อได้รับแบบสอบถามรอบที่ 3 คืนมาแล้ว ผู้วิจัย ได้นำมาหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์เป็นรายข้ออีกครั้งหนึ่ง และเห็นว่าคำตอบครั้งนี้มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ จึงยุติ การตอบแบบสอบถามเพียงรอบที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ความสอดคล้องของคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศน ศิลปะศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นต่อ ผู้เรียนวิชาทัศน ศิลปะศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ คุณค่าข้อ 1 ทำให้มีความเชื่อมั่นใน ตัวเอง กล้าแสดงออกทางความคิดอย่างมีขั้นตอน ข้อ 3 ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและมีความ คิดหลากหลาย และข้อ 7 ทำให้สามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงผลงานศิลปะของตนเอง สำหรับ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 ทำให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด ข้อ 4 ทำให้สามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ด้วยการใช้เหตุผล ข้อ 5 ทำให้เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่มีต่อมนุษย์และสังคม ข้อ 6 ทำให้เกิดทักษะการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะในผลงานศิลปะ และข้อ 8 ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

2. ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นต่อรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อองค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และข้อ 5 แจ้งขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียน สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อองค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 แจ้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียน ข้อ 3 เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์ ข้อ 4 เลือกผลงานทางศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ ข้อ 6 สอนให้วิจารณ์ผลงานศิลปะ และข้อ 7 ประเมินผลรายบุคคล

3. ความสอดคล้องของความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 2 องค์ประกอบศิลป์ ข้อ 3 ความรู้ทางทัศนศิลป์ และความเป็นไปของศิลปะในปัจจุบัน และข้อ 8 ประวัติศาสตร์ศิลป์ สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 1 ความหมายของศิลปะ ข้อ 4 การตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปินในงานศิลปกรรม ข้อ 5 หลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่าความงาม ข้อ 6 เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ และข้อ 7 ปรัชญาศิลปะ

4. ความสอดคล้องของจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 1 ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะ ข้อ 2 ให้สามารถปฏิบัติการวิจารณ์งานศิลปะให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูด บรรยาย อภิปราย หรือเขียนเป็นภาษาหนังสือได้อย่างมีระบบ ข้อ 3 ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และข้อ 4 ให้สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือประเมินค่าของผลงานศิลปะได้ สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 5 ให้สามารถประเมินผลการวิจารณ์งานศิลปะของตนเองได้ และข้อ 6 ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ คือ ข้อ 1 การวาดเขียน ข้อ 2 การปั้นแกะสลัก ข้อ 3 การพิมพ์ภาพ ข้อ 4 การสร้างสรรค์งานศิลปะ ข้อ 5 องค์ประกอบศิลปะ ข้อ 6 การออกแบบศิลปะไทย ข้อ 7 การออกแบบศิลปะสากล และ ข้อ 8 ศิลปะพื้นบ้าน

6. ความสอดคล้องของกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 การวิจารณ์เป็นรายบุคคล สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 การวิจารณ์เป็นกลุ่ม และข้อ 3 การวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

7. ความสอดคล้องของขั้นตอนที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อขั้นตอนที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 2 การวิเคราะห์โครงสร้าง ข้อ 3 การตีความ และข้อ 4 การประเมินหรือตัดสิน

สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อขั้นตอนที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 1 การบรรยาย

8. ความสอดคล้องของรูปแบบกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อรูปแบบกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 ครูบอกขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ และข้อ 7 ครูนำนักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียงนอกสถานที่ และให้เลือกวิจารณ์ผลงานที่นักเรียนสนใจ สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู ข้อ 3 ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ข้อ 4 ครูเสนอหัวข้อหรือยุติให้นักเรียนได้วาทะเชิงวิจารณ์ ข้อ 5 ครูนำบทวิจารณ์และงานศิลปะมาให้นักเรียนศึกษา และข้อ 6 ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ครูกำหนด

9. ความสอดคล้องของลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อลักษณะคำถามที่จำเป็นต่อการวิจารณ์งานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 3 คำถามให้เปรียบเทียบ และข้อ 5 คำถามให้ตีความ สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อลักษณะคำถามที่จำเป็นต่อการวิจารณ์งานศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 1 คำถามให้สังเกต ข้อ 2 คำถามให้แยกแยะ ข้อ 4 คำถามให้หาเหตุผลที่เป็นจริง ข้อ 7 คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ และข้อ 8 คำถามที่สัมพันธ์กับมวลธาตุในทัศนศิลป์ ส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อลักษณะคำถามที่จำเป็นต่อการวิจารณ์งานศิลปะไม่สอดคล้องกันคือ ข้อ 6 คำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า

10. ความสอดคล้องของการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 คุณสมบัติด้านความรู้สึก ข้อ 3 คุณสมบัติด้านการแสดงออก และข้อ 5 คุณสมบัติศิลปะชั้นสูง สำหรับความคิดเห็นต่อการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 คุณสมบัติด้านรูปแบบ และข้อ 4 คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ

11. ความสอดคล้องของวิธีการประเมินผลที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อวิธีการประเมินผลที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 การสังเกต และข้อ 3 การอภิปราย สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อวิธีการประเมินผลที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 การซักถาม และข้อ 4 การทดสอบ

12. ความสอดคล้องของการประเมินผลพฤติกรรมด้านที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อการประเมินผลพฤติกรรมด้านที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจ ข้อ 3 ด้านความรู้สึกและทัศนคติ ข้อ 4 ด้านความคิดรวบยอด และข้อ 5 ด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการประเมินผลด้านที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2.1 ด้านการบรรยายและอธิบาย ข้อ 2.2 ด้านการอภิปราย และ 2.3 ด้านการเขียนบทวิจารณ์

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบถึงรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ทุกประการ ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่อภิปรายได้ดังนี้

1. ความสอดคล้องของคุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศน

ศิลป์ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะมีคุณค่ามาก โดยมีความเห็นในประเด็นย่อยอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 1 ทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออกทางความคิดอย่างมีขั้นตอน ซึ่งมีมัชฐาน 4.88 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44 ข้อ 3 ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ และมีความคิดหลากหลาย มีมัชฐาน 4.57 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.99 และข้อ 7 ทำให้สามารถนำข้อดีข้อเสีย ไปปรับปรุงผลงานศิลปะของตนเอง มีมัชฐาน

4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.95 ส่วนคุณค่าที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญรองลงมาอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 ทำให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด มีมัธยฐาน 4.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.17 ข้อ 4 ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการใช้เหตุผล มีมัธยฐาน 4.08 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.02 ข้อ 5 ทำให้เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่มีต่อมนุษย์และสังคม มีมัธยฐาน 4.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.50 ข้อ 6 ทำให้เกิดทักษะการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะในผลงานศิลปะ มีมัธยฐาน 4.14 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.93 และข้อ 8 ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี มีมัธยฐาน 4.20 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.53 ทั้งนี้ เพราะ การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ เป็นไปตามความคาดหวังคือ มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีงาม ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนากทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ นิพนธ์ ทวีกาญจน์ (2530 : 69) ที่ว่า การฝึกเด็กให้รู้จักวิจารณ์งานของตนเองหรืองานของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความเป็นอิสระที่จะคิด ทำให้กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์พัฒนาสูงขึ้น และ จำเนียร ช่างโชติ (2519 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า การรู้จักจัดระเบียบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งมีทั้งการแยกแยะให้เห็นข้อแตกต่าง และการสรุปให้เห็นความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดสมบูรณ์ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับ เลิศ อานันท์กะ (2518 : 57-66) ที่กล่าวว่า การวิจารณ์เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ฝึกหัดให้มีความคิดอ่านลึกซึ้ง สามารถแก้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูกต้อง รู้จักเปรียบเทียบแยกแยะ และประเมินผลงานศิลปะที่แสดงออกมาในรูปของความคิดสร้างสรรค์

การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่มีคุณค่าสูงควรแก่การนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังที่ ลีวีส (Leavis. 1979 : 82) ได้กล่าวไว้ว่า "เมื่อใดที่การวิจารณ์เสื่อม เมื่อนั้นกลไกทั้งหลายของความคิดก็จะเสื่อมไปด้วย" การวิจารณ์ศิลปะจึงเป็นกิจกรรมทางศิลปะอย่างหนึ่ง ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือของการปลูกฝังทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน อุดมคติและอุดมการณ์ในสังคมต่าง ๆ ของชุมชนมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

2. ความสอดคล้องขององค์ประกอบที่จำเป็นต่อรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้วิจัยชาวนิยมความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งมีมัชยฐาน 4.62 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.78 และข้อ 5 แจกแจงขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งมีมัชยฐาน 4.60 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.53 ทั้งนี้เพราะการสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนถือเป็นประเด็นสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนก่อนที่จะทำการสอนเพื่อจะได้จัดเนื้อหา และกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ เลิศ อานันท์นะ (2518 : 62) ที่กล่าวว่าวิธีการสอนควรคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล มิฉะนั้นอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ดังที่ วุฒิ วัฒนสิน (2530 : 133) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลป์ศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" พบว่า ครูขาดการประเมินผลก่อนเรียน ทำให้ไม่ทราบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน จึงไม่แน่ใจว่าเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานที่เรียนมาในชั้นประถมศึกษา เช่นเดียวกับ บลูม (บุญชม ศรีสะอาด. 2531 ; อ้างอิงมาจาก Bloom. 1976 : 33) ได้กล่าวไว้ว่า โดยทางทฤษฎีแล้ว ถ้าผู้เรียนขาดพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน เรื่องใหม่แล้ว ก็จะไม่สามารถเรียนเรื่องใหม่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ไม่ว่าจะใช้ความพยายาม ให้รางวัล หรือใช้การสอนที่มีคุณภาพสูงเพียงใดก็ตาม ส่วนการแจกแจงขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียนเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน เพราะถือเป็นวิธีการที่จะฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องของการวิจารณ์งานศิลปะ และสามารถนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะได้ เพราะวิชาศิลปศึกษาต่างจากวิชาอื่น ๆ ซึ่งจะเห็นการฝึกฝนปฏิบัติมากกว่าด้านอื่น ๆ จากผลการวิจัยของ วุฒิ วัฒนสิน (2530 : 29) พบว่าการเรียนการสอนจะมีการบรรยายส่วนหนึ่งและการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงกับความเห็นของ อารี สุทธิพันธ์ (2515 : 29) ที่ว่า วิธีสอนวิชาศิลปศึกษาต่างจากวิธีสอนวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะว่าลักษณะของวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติ การลงมือทำจริง และการคิดค้นแก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในองค์ประกอบอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์มากทุกข้อ ดังนี้ ข้อ 2 แจ่มชัดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียน มีมัธยฐาน 4.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.50 ข้อ 3 เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์ มีมัธยฐาน 4.44 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.99 ข้อ 4 เลือกผลงานทางศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ มีมัธยฐาน 4.11 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.87 ข้อ 6 สอนให้วิจารณ์ผลงานศิลปะ มีมัธยฐาน 4.14 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.80 และข้อ 7 ประเมินผลรายบุคคล มีมัธยฐาน 4.20 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.53 ซึ่งก็สรุปได้ว่า ลักษณะรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะก็ถือเป็นการสอนวิธีหนึ่งที่จำเป็นจะต้องมีโครงสร้างหลักเหมือนกับรูปแบบการสอนทั่วไป เพียงแต่อาจจะแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดขององค์ประกอบ และจะเน้นจุดเด่นที่สำคัญบางประการ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

3. ความสอดคล้องของความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่จำเป็นต่อผู้เรียน

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือข้อ 2 องค์ประกอบศิลป์ ซึ่งมีมัธยฐาน 4.88 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.70 ข้อ 3 ความรู้ทางทัศนศิลป์ และความเป็นไปของศิลปะในปัจจุบัน มีมัธยฐาน 4.80 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.03 และข้อ 8 ประวัติศาสตร์ศิลป์ มีมัธยฐาน 4.67 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.99 ทั้งนี้ เนื่องจากความรู้ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการวิจารณ์งานศิลปะเป็นอย่างยิ่ง ถ้าขาดความรู้ในส่วนนี้ไปก็อาจมีผลทำให้การวิจารณ์งานศิลปะไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ทำให้ผู้วิจารณ์ไม่สามารถที่จะสื่อสารภาษาของทัศนศิลป์ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ดังที่ พิษณุ ศุภนิมิตร (2524 : 86) ได้เสนอข้อคิดไว้ว่า นักวิจารณ์ศิลปะจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในภาษาของทัศนศิลป์ และเป็นผู้ที่มีความสามารถถ่ายทอดความเข้าใจนั้นเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนได้ มีการวิเคราะห์วิจารณ์ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของทัศนศิลป์ ส่วนในเรื่องของประวัติศาสตร์ศิลป์ พีระพงษ์ กลุณิศาล (2529 : 159) มีความเห็นว่า ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นข้ออ้างอิงเปรียบเทียบระหว่างการวิจารณ์ได้ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจารณ์ หู ตา กว้าง สามารถรู้ได้ว่า งานที่กำลังวิจารณ์อยู่มีอิทธิพลจากผลงานในอดีตในแง่ใดบ้าง ทำให้การลงความเห็นตัดสินมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น และ ดำรง วงศ์อุปราช (2524 : 14) ก็ได้สนับสนุนในเรื่องนี้ว่า นักวิจารณ์ศิลปะควรมีคุณสมบัติที่สำคัญประการแรกคือ มีพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลป์

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พิษณุ ศุภนิมิตร (2524 : 86) ที่กล่าวว่า นักวิจารณ์ศิลปะจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในทางประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้ชี้ให้เห็นถึงเหตุผลและวิธีการที่งานศิลปะถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยแนวความคิด ความบันเทิง สภาวะแวดล้อม ปรัชญา และจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลถึงการประเมินคุณค่าที่แตกต่างกันออกไป

ส่วนประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความสำคัญระดับรองลงมาคือ อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 1 ความหมายของศิลปะ ซึ่งมีมาตรฐาน 3.88 ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ 1.43 ข้อ 4 การตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปินในงานศิลปกรรม มีมาตรฐาน 4.40 ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ 1.27 ข้อ 5 หลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่าความงาม มีมาตรฐาน 4.40 ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ 1.40 ข้อ 6 เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ มีมาตรฐาน 4.29 ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ 0.44 และข้อ 7 ปรัชญาศิลปะ มีมาตรฐาน 3.60 ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ 1.50 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่องความหมายของศิลปะ และเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ เป็นเรื่องซึ่งมีบรรจุอยู่แล้วในหลักสูตรทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และการตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปินในงานศิลปกรรมกับหลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่าความงาม ก็เป็นเรื่องที่จะกระทำได้ดีคือ เมื่อผู้วิจารณ์สามารถที่จะทำความเข้าใจกับเรื่องขององค์ประกอบศิลป์ ทัศนศิลป์และประวัติศาสตร์ศิลป์เสียก่อน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ส่วนเรื่องของปรัชญาศิลปะที่ได้รับความสำคัญรองลงมา อาจเป็นเพราะความรู้ทางด้านนี้เป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง ต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษานานพอสมควร จึงไม่เหมาะที่จะสอนโดยตรงให้กับผู้เรียนซึ่งอยู่ในระดับชั้นมัธยมต้น และมีเวลาเรียนเพียง 1 คาบต่อสัปดาห์เท่านั้น

ความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการวิจารณ์งานศิลปะ เพราะการวิจารณ์จำเป็นต้องอาศัยเหตุผลที่สนับสนุนข้อสรุปในการประเมินคุณค่าของงานศิลปะแต่ละชิ้น ซึ่งการวิจารณ์จะสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานของแต่ละคนนั่นเอง ดังที่ จำเนียร ช่วงโชติ (2519 : 15) ได้ให้ความเห็นว่า การคิดหาเหตุผลของคนนั้นย่อมต้องอาศัยความรู้เดิม ถ้าความรู้เดิมของใครมาก ถูกต้อง ก็ย่อมคิดหาเหตุผลได้ถูกต้อง

4. ความสอดคล้องของจุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า จุดประสงค์ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 1 ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะ ซึ่งมีมาตรฐาน 5.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.22 ข้อ 2 ให้สามารถปฏิบัติการวิจารณ์งานศิลปะให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการพูด บรรยาย อภิปราย หรือเขียนเป็นภาษาหนังสือได้อย่างมีระบบ มีมาตรฐาน 4.60 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.65 ข้อ 3 ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีมาตรฐาน 4.80 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.03 และข้อ 4 ให้สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือประเมินค่าของผลงานศิลปะได้ มีมาตรฐาน 4.80 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.03 เนื่องจากจุดประสงค์ทั้ง 4 ข้อนี้ เป็นจุดประสงค์เฉพาะที่สามารถตรวจสอบหรือประเมินผลจากพฤติกรรมของผู้เรียนได้ในระยะเวลาอันสั้นและเป็นปัจจุบัน จึงถือเป็นจุดประสงค์สำคัญที่จะต้องมีในเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พอพแฮม (Popham. 1974 : 365-369) ที่ว่า จุดประสงค์เฉพาะสำคัญมากเนื่องจากเป็นตัวชี้บ่งพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนสามารถจะสังเกตได้และสามารถวัดผลได้ในเวลาการเรียนการสอนสั้นที่สุด ทำให้ทราบว่าการเรียนการสอนนั้นประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้หรือไม่

สำหรับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความสำคัญของจุดประสงค์รองลงมา ในข้อ 5 ให้สามารถประเมินผลการวิจารณ์งานศิลปะของตนเองได้ ซึ่งมีมาตรฐาน 4.29 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44 และข้อ 6 ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีมาตรฐาน 4.38 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.10 นั้นอาจเป็นเพราะจุดประสงค์ดังกล่าวเป็นจุดประสงค์ที่ไม่สามารถบรรลุได้ในระยะเวลาอันสั้น ผู้สอนอาจต้องใช้เวลายาวนานในการประเมินซึ่งอาจจะยุ่งยากต่อการติดตามผล แต่ที่ผู้เชี่ยวชาญยังให้ความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากก็เพราะว่าจุดประสงค์ดังกล่าวช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนได้มองเห็นถึงความสำคัญของคุณค่าที่จะติดตามมาควบคู่กันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ซีมอน (Simon. 1974 : 378-785) ในแง่ที่ว่า หลักสูตรจะตอบคำถามเพียงสอนอะไร และสอนอย่างไร เท่านั้นไม่ได้ ต้องตอบด้วยว่าสอนไปเพื่ออะไร ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะศึกษาที่มีประสิทธิภาพครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมองผลในระยะยาวด้วยเช่นกัน

5. ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากทุกข้อ ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้คือ ข้อ 1 การวาดเขียน มีมัธยฐาน 4.29 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44 ข้อ 2 การปั้นแกะสลัก มีมัธยฐาน 3.57 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.18 ข้อ 3 การพิมพ์ภาพ มีมัธยฐาน 3.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.25 ข้อ 4 การสร้างสรรค์งานศิลปะ มีมัธยฐาน 4.33 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.96 ข้อ 5 องค์ประกอบศิลป์ มีมัธยฐาน 4.42 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.66 ข้อ 6 การออกแบบศิลปะไทย มีมัธยฐาน 3.58 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.39 ข้อ 7 การออกแบบศิลปะสากล มีมัธยฐาน 4.38 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.10 และข้อ 8 ศิลปะพื้นบ้าน มีมัธยฐาน 3.86 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.00 ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวเป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อยู่แล้ว เนื้อหาดังกล่าวจะครอบคลุมทั้งด้านความรู้ กระบวนการทางความรู้ และคุณค่าอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งตรงกับทักษะของ มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2529 : 4) ที่ได้อธิบายไว้ว่า เนื้อหาวิชาจะต้องประกอบด้วยหน่วย 3 หน่วย คือ ความรู้ กระบวนการทางความรู้ และคุณค่า ความรู้คือ ความเข้าใจอันลึกซึ้งของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากเนื้อหา กระบวนการทางความรู้คือ วิธีทางหรือหนทางซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ขึ้น และคุณค่าคือ ความเชื่อของของแต่ละกลุ่ม แต่ละชาติ ในเรื่องของสิ่งที่เป็นนามธรรม และสอดคล้องกับความเห็นของ คลาก และซิมเมอร์แมน (Clark, Gilbert and Enid Zimmerman. 1981 : 53-55) ที่เสนอว่าการเรียนการสอนศิลป์ศึกษา ควรจะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างครบถ้วนในเนื้อหาที่ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะตามแนวเนื้อหาที่เป็นประวัติศาสตร์สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และการวิจารณ์

ดังนั้นเมื่อเนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาได้กำหนดไว้ครอบคลุมเช่นนี้ ผู้สอนจึงสามารถที่จะยึดหยุ่นได้นำ เรื่องของการวิจารณ์เข้าไปผสมผสานในในแต่ละเรื่องได้โดยไม่ยากนัก เพราะธรรมชาติของการวิจารณ์งานศิลปะ คือการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงความคิดเห็นของผู้วิจารณ์นั่นเอง การสอนให้วิจารณ์งานศิลปะจึงสามารถจัดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและประสบการณ์ของครูผู้สอนที่จะสอดแทรกการวิจารณ์งานศิลปะให้เหมาะสมกับเนื้อหา

ในแต่ละตอน ซึ่งหากผู้สอนสามารถจัดสภาวะการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมก็ย่อมส่งผลถึง การพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมทางสังคมให้แก่ผู้เรียนด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2532 : 255) ได้สรุปเป้าหมายวิชาทัศนศิลป์ศึกษาตอนหนึ่งว่า การสร้างสภาวะการเรียน การสอนที่ดี การเรียนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน วิชาทฤษฎีร่วมกัน ย่อมเป็นผล ไปสู่การพัฒนา พฤติกรรมที่เอื้อ เพื่อผู้เรียนต่อกัน และการลงแรงทำงานเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

6. ความสอดคล้องของกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 การวิจารณ์เป็นราย บุคคล ซึ่งมีมัชยฐาน 4.60 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.65 ส่วนกิจกรรมที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญ รองลงมาอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 การวิจารณ์เป็นกลุ่ม มีมัชยฐาน 4.14 ค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ 0.93 และข้อ 3 การวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม มีมัชยฐาน 4.05 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.05 เพราะกิจกรรมการวิจารณ์เป็นรายบุคคลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ได้โดยตรง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก และมีทักษะในการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดให้ผู้อื่น ได้รับรู้ตามที่ ตนเองคิด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ไรท์ (Wright. 1986 : 2167-A) ที่ได้เสนอแนะ จากผลการวิจัยว่า ครูศิลปศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจด้วยตน เอง ส่วนการวิจารณ์เป็นกลุ่ม และการวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มนั้นเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างจะยุ่งยาก ประกอบกับเวลาที่มีจำกัดเพียง 1 คาบต่อสัปดาห์ จึงอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการจัด กิจกรรมการวิจารณ์ได้ จากการศึกษาของ กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2524 : 137-138) ได้ศึกษา "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น พุทธศักราชการ 2521" พบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนหนึ่ง คือเวลาเรียนจำกัด

7. ความสอดคล้องของขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ขั้นตอนมีความสำคัญมากต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ โดยสนับสนุนขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 2 การวิเคราะห์โครงสร้าง

ซึ่งมีมัชฌิมฐาน 5.67 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.74 ข้อ 3 การตีความ มีมัชฌิมฐาน 5.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.88 และข้อ 4 การประเมินหรือตัดสิน มีมัชฌิมฐาน 4.88 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.70 ส่วนข้อ 1 การบรรยาย มีมัชฌิมฐาน 4.14 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.80 อยู่ในเกณฑ์มากกรองลงมาจาก 3 ข้อแรก ทั้งนี้เพราะการเน้นขั้นตอนในการวิจารณ์งานศิลปะนั้นเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักจัดระบบทางความคิด และเกิดการรับรู้ได้ดีกว่าการวิจารณ์โดยขาดขั้นตอน ดังที่ บรามเลท (Bramlett. 1983 : 926-A) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบวิธีสอนวิชาศิลปะในเกรด 7 และ 8 2 วิธี" พบว่า การเน้นขั้นตอนและกระบวนการทำงานนักเรียนมีความสามารถในการรับรู้ความงามได้ดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่มุ่งเน้นขั้นตอนและกระบวนการทำงาน

ส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการวิเคราะห์โครงสร้าง การตีความ และการประเมินหรือตัดสินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดนั้น คงเป็นเพราะในขั้นของการบรรยายถือเป็นขั้นพื้นฐานที่ไม่ต้องอาศัยความคิดที่ลึกซึ้งมากในการวิจารณ์ ขั้นนี้จะเข้าไปในลักษณะของการพรรณนาต่อสิ่งที่ได้พบเห็นในขั้นต้น ซึ่งตรงตามทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เฟลด์แมน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2529 : 65-66 ; อ้างอิงมาจาก Feldman. 1972) ที่อธิบายถึง "ความเข้าใจ" ว่า บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความเข้าใจต่องานศิลปะ โดยสามารถ "อ่านข้อมูล" ต่าง ๆ ทางศิลปะออก และ "ข้อมูล" ต่าง ๆ เหล่านี้จะแปลกลไกไปสู่การวิเคราะห์และตัดสินงานศิลปะในภายหลัง ซึ่งหมายถึงเมื่อบุคคลบังเกิด "ความเข้าใจ" ในงานศิลปะขั้นนั้น ๆ บุคคลย่อมจะบังเกิดความพึงพอใจ ชื่นชมในผลงานศิลปะนั้นตามมาด้วย

การที่บุคคลจะเกิดการชื่นชมผลงานศิลปะได้นั้น จะต้องเรียนรู้ถึงการวิเคราะห์โครงสร้าง การตีความ และสามารถประเมินหรือตัดสินความงามที่ตนรับรู้ได้ด้วย ซึ่งในเรื่องของขั้นตอนนี้ เฟลด์แมน ยังได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้วิเคราะห์งานศิลปะจะต้องปฏิบัติแตกต่างกันไปแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนทั้ง 4 จะต้องปฏิบัติเรียงกันไปตามลำดับจากง่ายไปหายากตามที่ระบุอยู่ในทฤษฎี

8. ความสอดคล้องของรูปแบบกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมในข้อ 1 และข้อ 7 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 ครอบกั้นขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ ซึ่งมีมัชฌิมฐาน

4.63 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.78 และข้อ 7 ครูนำนักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียงนอกสถานที่ และให้เลือกวิจารณ์ผลงานที่นักเรียนสนใจ มีมัธยฐาน 5.67 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.74 เพราะรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวมีบทบาทต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเป็นอย่างดี การบอกขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบถือเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ซีเกล (Siegel. 1983 : 361-A) ที่ว่า อาจารย์ผู้สอนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้การนำนักเรียนไปดูงานศิลปะนอกสถานที่ก็เป็นกิจกรรมเชิงประจักษ์อีกส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้โดยตรง เป็นการสร้างแรงจูงใจและการเสริมแรงที่ดี ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2532 : 244-274) ได้เสนอความเห็นว่าการศึกษาศิลปะควรจะพัฒนาความรู้สึกตอบรับ (Sensibility) มากกว่าพัฒนาความสามารถในเชิงช่าง เพื่อชดเชยและสร้างดุลยภาพให้กับสังคมเทคโนโลยีปัจจุบัน และครูต้องพยายามเข้าใจ พูดคุยซักจูงให้ได้กสนใจที่จะค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เสาะหาแหล่งวิชาและประสบการณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สถานแสดงภาพ ฯลฯ และพยายามพูดคุยสร้างทัศนคติที่ดีด้วยวิธีการค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วัชรินทร์ จิตอดิษฐ์ (2530 : 73-80) ที่ได้พบว่า นักเรียนชอบวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่มากที่สุด

สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญรองลงมาอยู่ในเกณฑ์มากทุกข้อคือ ข้อ 2 ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู มีมัธยฐาน 4.29 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.07 ข้อ 3 ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ มีมัธยฐาน 4.25 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.13 ข้อ 4 ครูเสนอหัวข้อหรือประเด็นให้นักเรียนได้ว่าที่เชิงวิจารณ์ มีมัธยฐาน 4.20 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.51 ข้อ 5 ครูนำบทวิจารณ์และงานศิลปะมาให้นักเรียนศึกษา มีมัธยฐาน 4.18 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.72 และข้อ 6 ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ครูกำหนด มีมัธยฐาน 4.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.50 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเป็นการสอนที่ควรจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองแล้วผู้เรียนจึงจะเกิดความรู้สึกชื่นชมติดตามมาภายหลัง กิจกรรมบางลักษณะจึงอาจทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิจารณ์ศิลปะลดน้อยลง เช่น การสาธิตให้นักเรียนดู มีแนวโน้มที่จะนำนักเรียนไปสู่การลอกเลียนแบบ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526 : 119-121) หรือการชี้แนะให้นักเรียนตอบ การเสนอหัวข้อให้วิจารณ์ การนำบทวิจารณ์

และงานศิลปะมาให้ให้นักเรียนศึกษา ตลอดจนให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ครูกำหนดนั้น เป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างจะเป็นวิธีสอนแนวเก่า โดยเน้นครูเป็นจุดศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถ แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ผู้สอนควรจัดในลักษณะผสมผสานกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ นิรมล ตวีธรรมสาร สวัสดิบุตร (2525 : 78) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การใช้กิจกรรมศิลปะ ที่กว้างขวางเป็นสื่อสำหรับช่วยให้นักเรียน ได้ประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาสมัยใหม่

9 ความสอดคล้องของลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยให้ความสำคัญของลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 3 คำถามให้เปรียบเทียบ ซึ่งมีมัธยฐาน 4.58 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.07 และข้อ 5 คำถามให้ตีความ มีมัธยฐาน 4.60 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.65 และอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 1 คำถามให้สังเกต มีมัธยฐาน 4.31 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.04 ข้อ 2 คำถามให้แยกแยะ มีมัธยฐาน 4.29 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44 ข้อ 4 คำถามให้หาเหตุผลที่เป็นจริง มีมัธยฐาน 4.40 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.08 ข้อ 7 คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ มีมัธยฐาน 4.20 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.57 และข้อ 8 คำถามที่สัมพันธ์กับมวลธาตุในทัศนศิลป์ มีมัธยฐาน 4.05 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.57 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้คำถามในการวิจารณ์งานศิลปะ เป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ประสบผลตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้

ผู้สอนควรคิดหาเทคนิคการตั้งคำถามในลักษณะต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบที่จะพบความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นคำถามที่ให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ แยกแยะ หรือคิดหาเหตุผล สรุปหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จึงถือเป็นเครื่องมือที่มีค่าอย่างหนึ่งในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าถูกหรือผิด เพราะการวิจารณ์งานศิลปะเปรียบเสมือนการสื่อสารอารมณ์และความคิดระหว่างมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งละเอียดอ่อนและซับซ้อน ความสำคัญจึงอยู่ที่การตีความมากกว่าการตัดสินความถูกผิดของผลงาน ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับคำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า เพราะคำถามใน

ลักษณะดังกล่าว เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว จึงมีประโยชน์ในการประเมินความสามารถในการเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ มากกว่าการฝึกทักษะให้ผู้เรียนคิด ทำให้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเพราะขัดกับจุดประสงค์ที่วางไว้

ส่วนคำถามให้ตีความนั้น ถือเป็นคำถามที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจารณ์งานศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเช่นกัน ทั้งนี้เพราะการวิจารณ์งานศิลปะเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ ดังนั้นการวิจารณ์ศิลปะย่อมหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะต้องวิเคราะห์แยกแยะพลังทางสุนทรียภาพนั้นให้ประจักษ์ โดยอาศัยการตีความที่จะวิเคราะห์พิจารณาหยังลึกลงในความหมายของศิลปะที่ตนจะวิจารณ์ (แจ่มใจ จิรจันทร์. 2530 : 78)

การใช้คำถามลักษณะต่าง ๆ ในการสอนแบบวิจารณ์เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และระมัดระวังในเรื่องนี้ให้มาก การปรับปรุงการใช้คำถามของครูโดยตรงเป็นสิ่งที่มีค่าและเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการสอน จากการวิจัยของโคเรน (Koran. 1969 : 217-223) พบว่า การสอนโดยใช้ยุทธวิธีการใช้คำถามทำให้ครูเพิ่มบุคลิกภาพในการสอนและมีผลให้เพิ่มผลสัมฤทธิ์ และช่วงจูงใจนักเรียนด้วย

10. ความสอดคล้องของการเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 คุณสมบัติด้านความรู้สึก ซึ่งมีมาตรฐาน 4.57 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.99 ข้อ 3 คุณสมบัติด้านการแสดงออก มีมาตรฐาน 4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.95 และข้อ 5 คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย มีมาตรฐาน 4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.95 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณสมบัติทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อการวิจารณ์เป็นอย่างยิ่ง การที่ผู้เรียนจะสามารถวิจารณ์ผลงานศิลปะได้ดีนั้น นั้นย่อมหมายถึงผู้เรียนจะต้องเกิดการรับรู้ในด้านความรู้สึกเกี่ยวกับ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ฯลฯ ได้รับรู้ด้านการแสดงออกที่ปรากฏอยู่ในภาพว่าภาพนั้นให้ความรู้สึกแก่ผู้ดูในลักษณะใด เช่น รู้สึกสงบ หรือรุนแรง ตลอดจนการรับรู้ถึงความต้องการหรือทัศนคติของศิลปินที่ปรากฏอยู่ในผลงานนั้นด้วย ซึ่งการรับรู้ใน 3 ประเด็นหลักดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผลในการวิจารณ์ได้อย่างครอบคลุม และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ส่วนคุณสมบัติที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญรองลงมาในข้อ 2 คุณสมบัติด้านรูปแบบ

ซึ่งมีมัชยฐาน 4.43 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.07 และข้อ 4 คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ มีมัชยฐาน 4.12 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.58 นั้นอาจเป็นเพราะคุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณสมบัตินิพจน์ที่งานศิลปะทุกชิ้นจะต้องมี ผู้เรียนจึงต้องวิจารณ์อยู่ในวงจำกัด ไม่สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกของตนเองได้ คุณสมบัติทั้ง 2 ประเด็นนี้จึงเป็นเพียงส่วนที่จะช่วยเสริมให้การวิจารณ์งานศิลปะน่าเชื่อถือและมีความสมบูรณ์ขึ้น

จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความสำคัญต่อผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัตินี้ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในเกณฑ์สูงนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศึกษาของ โบรดี (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์. 2529 : 73-78 ; อ้างอิงมาจาก Broudy. 1972) ที่ให้ความสำคัญต่อคุณสมบัตินี้ทั้ง 5 ด้านว่าเป็นการจัดประสบการณ์รับรู้ให้แก่ผู้เรียน อันจะสนับสนุนให้เกิด "การรับรู้อย่างมีศิลปะ" ในภายหลัง

ดังนั้นผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัตินี้เหมาะสมกับการวิจารณ์จึงจัดเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะบรรลุผลได้ด้วยดี ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสื่อการสอนที่เลือกนั้นจะต้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และผู้เรียนในแง่ของจุดมุ่งหมายนั้น ถ้าเลือกใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดความล้มเหลวได้ (อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์. 2528 : 112)

11. ความสอดคล้องของวิธีการประเมินผลที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันต่อวิธีการประเมินผลที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดคือ ข้อ 1 การสังเกต ซึ่งมีมัชยฐาน 4.60 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.65 และข้อ 3 การอภิปราย มีมัชยฐาน 4.58 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.07 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการประเมินผลดังกล่าวเป็นวิธีการที่ทำได้ง่าย และผู้เรียนมีอิสระอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็น การประเมินผลจะไม่ถูกจำกัดด้วยระบบ และบรรยากาศของการสอน ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อผลการวัดผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2532 : 276) ที่ว่า การเรียนศิลปศึกษา ควรส่งเสริมให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นกันเอง การส่งเสริมให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง มีผลในการทำงานที่จะส่งเสริมความคิดหลาย ๆ ด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออก จินตนาการ เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนกำลังอิสระ เด็กก็พร้อมที่จะคิดและทำอย่างเต็มความสามารถ

ส่วนการประเมินผลในประเด็นย่อยอีก 2 ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญรองลงมา อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2 การซักถาม มีมัธยฐาน 4.31 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.04 และ ข้อ 4 การทดสอบ มีมัธยฐาน 4.33 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.46 คงเป็นเพราะลักษณะการประเมินผลดังกล่าวค่อนข้างจะจำกัดในแง่ของคำตอบเป็นการวัดความถูกต้องที่ชัดเจนมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมสำหรับการสอนแบบนี้ จึงอาจทำให้ผู้เรียน อึดอัด และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการวิจารณ์งานศิลปะได้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างมากในเรื่องของการตั้งคำถามที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบไปในทางลบได้

การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เป็นการสอนที่มีองค์ความรู้ในเชิงคุณภาพที่เน้นคุณค่าของผลงานเป็นหลัก การประเมินผลจึงควรมีการยืดหยุ่น โดยใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ที่วางไว้ เช่นเดียวกับวิชาทัศนศิลป์ศึกษาทั่ว ๆ ไป ซึ่ง อารี สุทธิพันธ์ (2527 : 145) ได้กล่าวไว้ว่า วิชาศิลปะศึกษามีลักษณะเนื้อหาและวิธีการแตกต่างกว่าวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร เนื่องจากวิชานี้มีองค์ความรู้ในเชิงคุณภาพ มุ่งส่งเสริมความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการวัดผลและการประเมินผลจึงมีลักษณะยืดหยุ่น จะให้เพียงเท่านั้นเองดังเช่นวิชาที่มีองค์ความรู้ในเชิงปริมาณไม่ได้

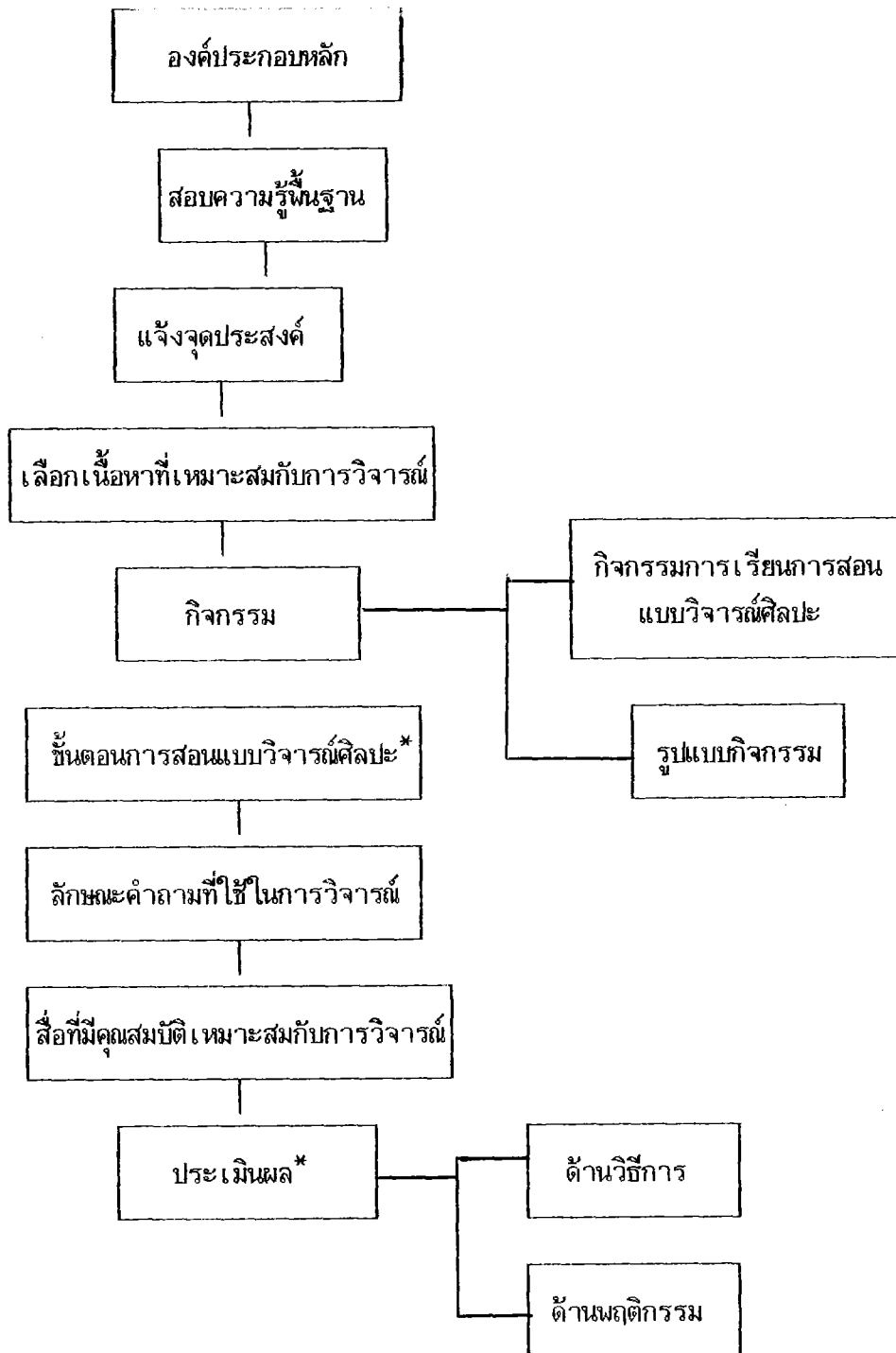
12. ความสอดคล้องของการประเมินผลพฤติกรรมด้านที่จำเป็นต่อการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินผลพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ มีความสำคัญอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด คือ ข้อ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งมีมัธยฐาน 4.80 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.03 ข้อ 3 ด้านความรู้ลึกและทัศนคติ มีมัธยฐาน 4.75 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.95 ข้อ 4 ด้านความคิดรวบยอด มีมัธยฐาน 4.58 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.07 และข้อ 5 ด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง มีมัธยฐาน 5.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.88 แต่ให้ความสำคัญของการประเมินผลด้านการนำไปใช้รองลงมา อยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ ข้อ 2.1 ด้านการบรรยายและอธิบาย มีมัธยฐาน 4.29 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 0.44 ข้อ 2.2 ด้านการอธิบาย มีมัธยฐาน 4.31 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.04 และ 2.3 ด้านการเขียนบทวิจารณ์ มีมัธยฐาน 4.00 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 1.12 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมด้านการนำไปใช้เป็นพฤติกรรมที่จะต้องกระทำอยู่แล้วในทางปฏิบัติ และผู้สอน

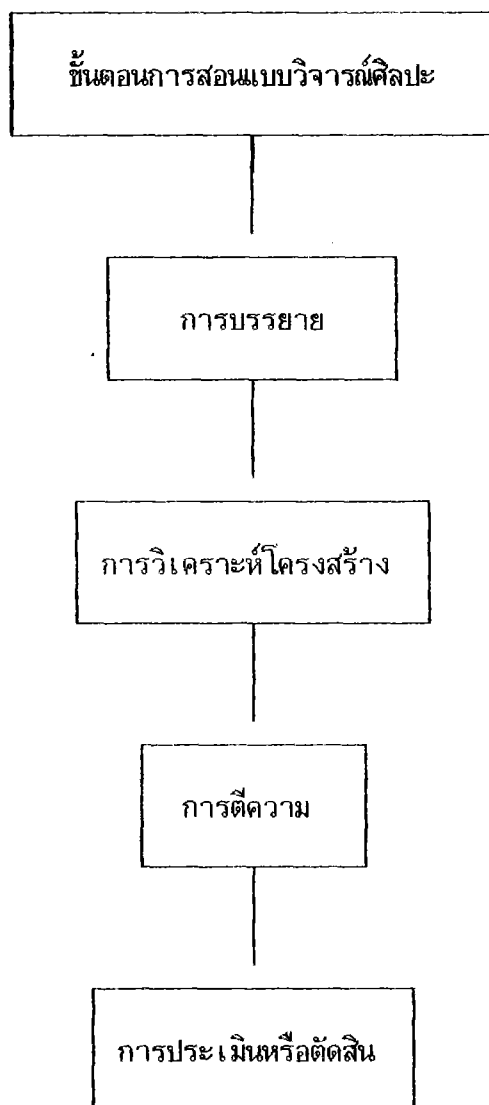
สามารถสังเกตหรือประเมินผลได้โดยง่าย ซึ่งต่างจากพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยกลวิธีในหลาย ๆ ด้านที่จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของงานศิลปะมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นพฤติกรรมที่สามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับความเห็นของ อารี สุทธิพันธุ์ (2515 : 185) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลมักจะวัดตามความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของวิชาซึ่งระบุไว้ในหลักสูตร หรือตามที่คุณสอนได้กำหนดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ทุกด้านย่อมมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนเสมอ เพราะนักเรียนจะได้ทราบความสามารถของตนและผู้สอนก็จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อารี สุทธิพันธุ์ (2515 : 185) ได้เสนอความมุ่งหมายหลัก 3 ประการที่นำมาใช้ในการวัดผลการสอนเสมอ คือ ความมุ่งหมายทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะ และทางด้านเจตคติหรือทางความรู้สึก ซึ่งตรงกับความเห็นของ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2529 : 131-136) ที่กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปะศึกษาที่สำคัญ คือ การวัดพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาด้านต่าง ๆ ด้วย

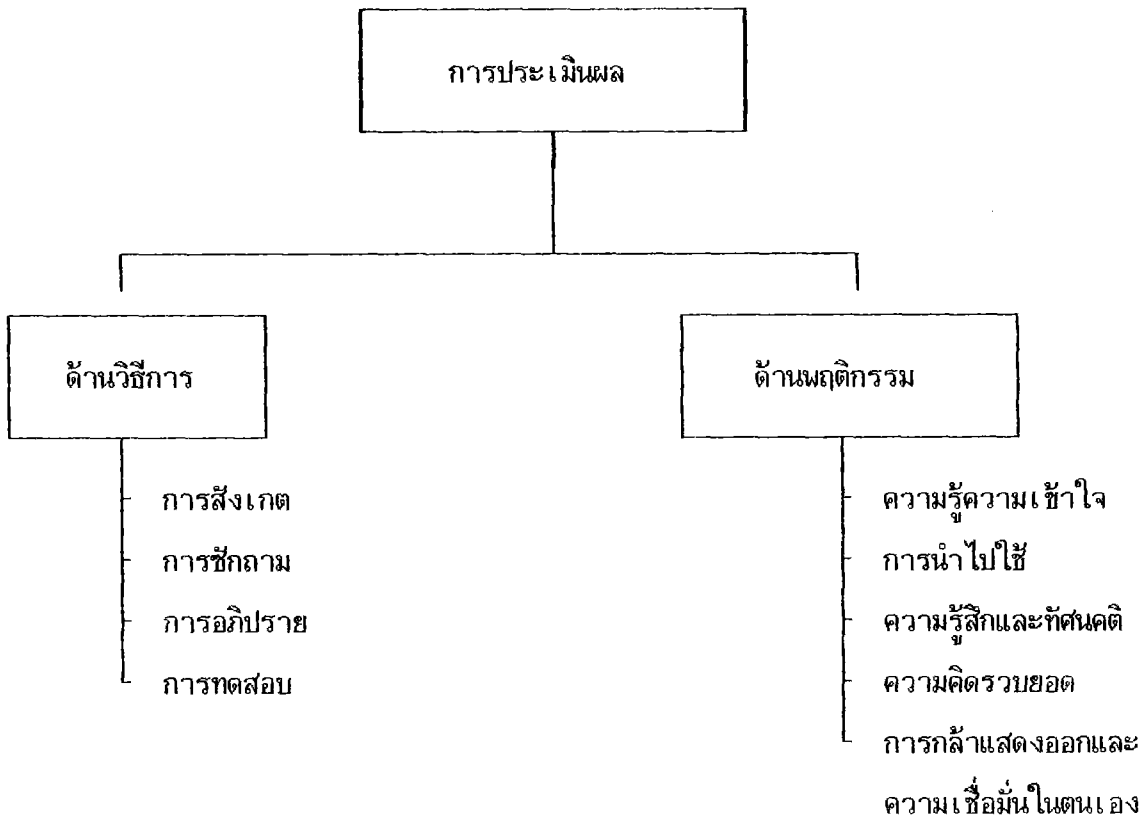
กล่าวโดยสรุป รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างต่าง ๆ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะจากผลการวิจัย
 * หมายเหตุ ดูรายละเอียดในภาพประกอบ 4 และ 5

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนที่สอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ภาพประกอบ 5 การประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ตามหลักสูตรวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อจัดการเรียนการสอน

การนำวิธีการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ไปใช้ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 องค์ประกอบหลักของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ จะต้องประกอบด้วย สอบความรู้พื้นฐาน แจ่มจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์ เลือกผลงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ แจ่มขั้นตอนการวิจารณ์ สอนให้วิจารณ์ และประเมินผลรายบุคคล

1.2 ขั้นตอนของการการสอนวิจารณ์ศิลปะ จะต้องประกอบด้วยขั้นตอนตามลำดับดังนี้ การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง การตีความ และการประเมินหรือตัดสิน

1.3 การประเมินผล ควรจะพิจารณาทั้งในด้านวิธีการ และด้านพฤติกรรม โดยด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านความรู้สึกและทัศนคติ ด้านความคิดรวบยอด และด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 จัดอบรมครูผู้สอนศิลป์ศึกษา เกี่ยวกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

2.2 จัดสัมมนาครูผู้สอน เพื่อทำแนวการสอนร่วมกัน

2.3 ปรับปรุงแผนการเรียนและตารางสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ให้สอดคล้องกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

2.4 จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เช่น จัดนิทรรศการ ประกวดผลงานศิลปะ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในระดับอื่น ๆ เพื่อจะได้นำไปพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ ชัญญ์ว้าง. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 9. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- เกษม บุญอ่อน. "เดลฟาย : เทคนิคในการวิจัย," คุรุปริทัศน์. 10(10): 26 - 28 ; ตุลาคม 2522.
- จำเนียร ช่วงโชติ. จิตวิทยาการรับรู้และเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.
- เจตนา นาควัชร. สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2524.
- แจ่มใจ จิรจันทร์. "อะไรคือการวิจารณ์เชิงสุนทรียภาพ," ถนนหนังสือ. 78 : พฤศจิกายน 2530.
- เฉลิม นาคีรักษ์. ทัศนศิลป์ศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2522
- ชลอ พงษ์สามารถ. ศิลปะสำหรับครูมัธยม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.
- นรา บุณรัชช์. พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจและด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน. ปรัญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- นิพนธ์ ทวีกาญจน์. "ทฤษฎีสรีรังสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา," คุรุปริทัศน์. 12 : 69 ; กุมภาพันธ์ 2530.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2525.
- ดำรง วงศ์อุปราช. สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2524.
- บุญชม ศรีสะอาด และนิภา ศรีไพโรจน์. รายงานการวิจัยรูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ. มหาสารคาม : ปริดาการพิมพ์, 2531.
- ประเทือง เพ็ชรรัตน์. "เทคนิคเดลฟาย," การวิจัยเพื่อการพัฒนา. 3 : 38 - 43 ; 2530.

- ประยูร ศรีประสาธน์. "เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย," การศึกษาแห่งชาติ. 14 : 49 - 60 ; เมษายน - พฤษภาคม 2523.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. เอกสารประกอบการสอนวิชา จิตวิทยาทั่วไป ฉบับที่ 1-2. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- พิษณุ ศุภมิตร์. สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครนิพนธ์, 2524.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. "การวิจารณ์ศิลปะเด็ก," ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ. ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 19 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2531.
- ไพฑูรย์ โปธิสาร. การสร้างแผนพัฒนาบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์. การศึกษาความรู้และเจตคติต่อศิลปศึกษาของครูสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- มงคล แก้วพวงงาม. คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. สถานภาพการศึกษาศิลปะระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 26 - 28 กรกฎาคม 2527.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- _____. "หลักสูตรและการสอนศิลปศึกษา," เอกสารประกอบการเรียนวิชา ศิลป์ 408. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อักกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ :
เพื่อนพิมพ์, 2530.
- เลิศ อานันทนะ. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต, 2518.
- วีชรินทร์ จิตอดิสัย. ทัศนคติต่อวิชาศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- วันทนี ชูศิลป์. สถิติและการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2525
- วิชัย วงษ์ใหญ่. "ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา,"
สารพัฒนาหลักสูตร. 41 : 3 - 12 ; สิงหาคม 2528.
- วิชาการ, กรม. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. พิมพ์ครั้งที่ 2.
องค์การตำราคุรุสภา, 2522.
- วิโชค มุกตามณี. "มิติใหม่ในงานศิลปะเด็ก," ศิลปากร. 31(2) : 48 - 60 ;
พฤษภาคม - มิถุนายน 2530.
- วินัย โสมดี. "ัญญาศิลปศึกษาเชิงการเรียนการสอน," โลกศิลปะ. 2(1) : 68 - 69 ;
มกราคม - มีนาคม 2525.
- วิบูลย์ จันทร์แยม. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. "แนวคิดในการวิจารณ์งานศิลปะยุคแรก," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.
34(46) : 35 - 37 ; พฤษภาคม 2531.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. "การวัดผลทางศิลปศึกษา," การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เล่ม 2
ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2529.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. "ศิลปะสำหรับเด็ก," เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก
เล่มที่ 3 หน่วยที่ 11 - 15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524.
_____. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิมลอาร์ต, 2526.
_____. "ศิลปศึกษาในระบบโรงเรียน," มติชนสุดสัปดาห์. 8(393) : 35 - 36 ;
มีนาคม 2531.
_____. ศิลปทรรศน์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ, 2532

- วุฒิ วัฒนศิลป์. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับรายวิชาทัศนศิลปศึกษา
ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. การสร้างชุดฝึกอบรมทางไกล. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอน
ของครูประจำการระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- สมาน บุญล้วน. การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัดสำเนา.
- สำเร็จ พายบึงแก้ว. "ศิลปะเด็กกับแนวทางที่สืบสาน," โลกศิลปะ. 3(2) : 46 ;
 มกราคม - เมษายน 2527.
- สุธรรม จันท์หอม. "เดลฟายเทคนิค," พวงแสด. 7 : 13 - 19 ; มกราคม 2528.
- สุธา ศาสตร์. สัมมนาการวิจารณ์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2524.
- อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์. พื้นฐานเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2528.
- อารี สุทธิพันธ์ และคณะ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สารศึกษากาพิมพ์, 2515.
- อารี สุทธิพันธ์ ศิลปะที่มองเห็น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2516.
- _____ "ทำทายความเงียบ," วิจัยและวัดผล'27. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2527.
- _____ . ศิลป์นิยม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระต่ายสา, 2528.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง และชนานันต์ จอมมณี. "คุณค่าศิลปะทางการศึกษา," การแสดง
ศิลปะเด็กแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมศิลปกรรมไทย, 2524.

- Bramlett, Betty Jane. "A Comparison Study of Two Methods for Teaching Art Appreciation to Seventh and Eighth Graders," Dessertation Abstracts International. 44 : 926 - A ; October, 1983.
- Clark, Gilbert and Enid Zimmerman. "Toward a Discipline of Art Education," Phi Delta Kappan. 63 : 53 - 55, 1981.
- Deporter Deborah A. and Robert D. Kavanaugh. "Parameters of Children's Sensitivity to Painting Styles," Studies in Art Education. 2(1) : 43 - 48 ; _____, 1978.
- Guilford, Joy Paul. Fundamental Statistics in Psychology and Education. New York : McGraw-Hill, 1956.
- Kim, Hogwon. "The Mastery Learning Projects in teh Middle Schools," Mastery Learning : Theory and Practice. New York : Holt Rinehart and Winston, 1971.
- Koran, J.J. "The Relative Effect of Classroom Instruction and Subsequent observational learning on the Acquisition of Ouestion Behavior by Preservice Elementary Science Teachers," Journal of Research in Science Teaching. 6(3) : 217 - 223 ; September, 1969.
- Marlin, Gilman Richard. "An Analysis of the Speesh Program in the Large Junior High and Middle School in Texas," Dissertation Abstracts International. Michigan 35 : 4126 ;/, January, 1975.
- Napier, Geneva Lauise. "The Effectiveness of Lecture and Studio Methods in Teaching College Art Appreciation," Dessertation Abstracts International. 44 : 1669 - A ; December, 1983.
- James, Popham, W. "The New World of Accountability in the Chassroom," in Emerging Educational Issues: Confricts and Contrasts. p. 365 - 369. Little, Brown and Company, 1974.

- Bilan R.P. The Literary Criticism of F.R. Leavis. Cambridge University Press, 1979.
- Siegel, Richard Raymond. "Learning to Look, Looking to Learn : A Visual Resource and Guide for Appreciation Photographs," Dessertation Abstracts International. 44 : 361 - A ; August, 1983.
- Simons, H.D. "Behavioral Objectives : A False Hope for Education," in Emerging Educational Issues : Conflicts and Contrasts. p. 378 - 385, 1974.
- Wright, Joyce Ellen. "Arts Education in Secondary School Classrooms : Factors Related to What Students Learn," Dissertation Abstracts International. 46 : 2167 - A ; February, 1986.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือในการวิจัย โดยเทคนิคเดลฟาย

ที่ ทม 1007/2026

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

พฤษภาคม 2532

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางอ้อยทิพย์ พลศรี เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก
ศิลปศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ
ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. อารี สุทธิพันธุ์ ประธาน

ผศ. วินัย โสมดี กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์คือ ขอความกรุณาในการตอบแบบสอบถามในฐานะผู้เชี่ยวชาญรูป
แบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย พร้อมทั้งขอความกรุณาส่ง
แบบสอบถามคืนภายในวันที่ 10 ธันวาคม นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

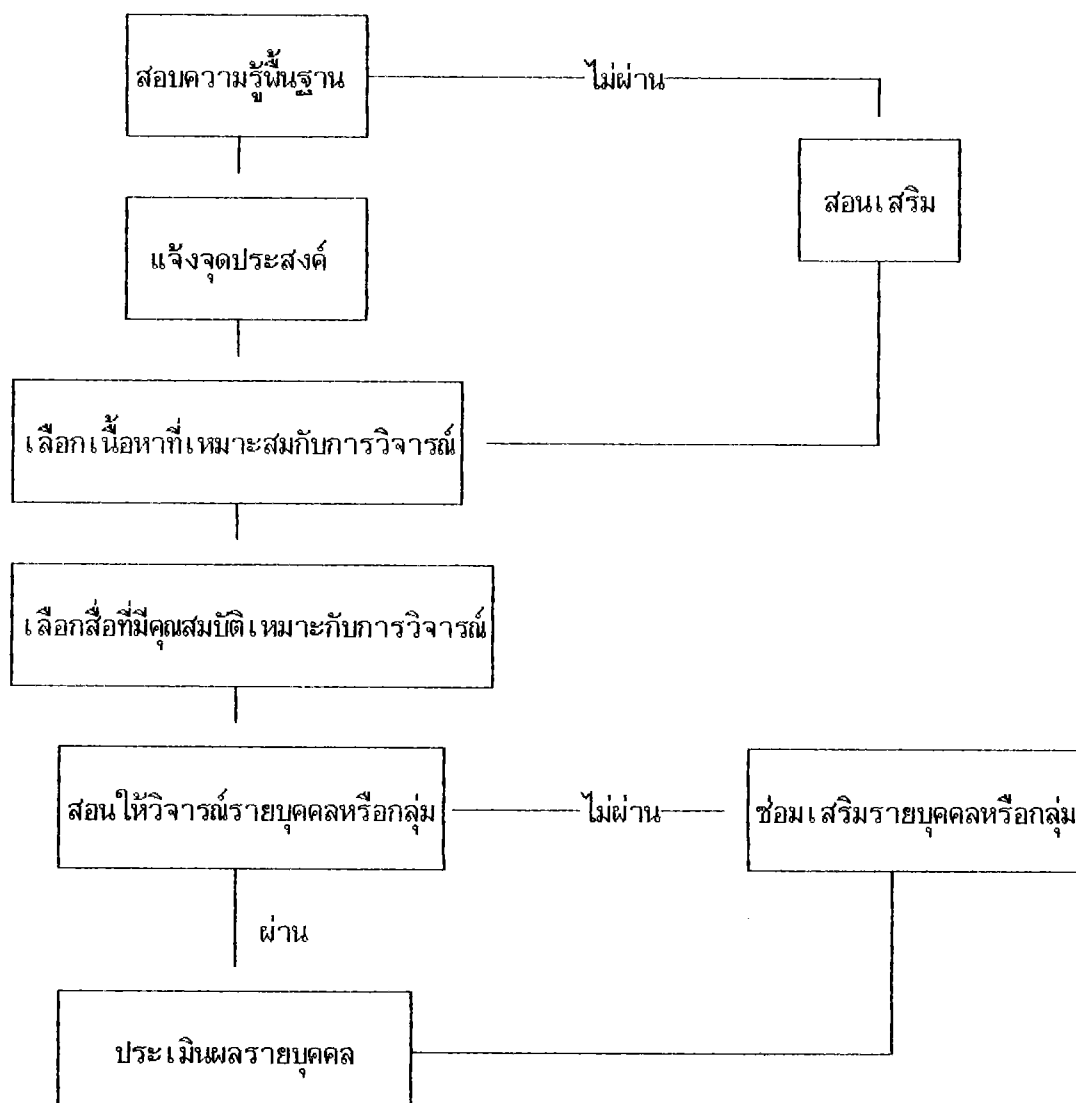
(นายสมพร บัวทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง "การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ" ซึ่งต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อสรุปผลการวิจัย อันจะก่อให้เกิดรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่เป็นระบบขึ้น และท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเสนอข้อมูลเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยขอชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ดังนี้คือ

รูปแบบการสอน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในที่มีประกอบด้วย โครงสร้างแสดงเป็นแผนผังได้ดังนี้

ขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ หมายถึง ขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ตามแนวความคิดของเฟลด์แมน ซึ่งจะต้องปฏิบัติ เรียงตามลำดับจากง่ายไปหายาก ดังรายละเอียด ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การบรรยายนั้น ผู้วิเคราะห์งานศิลปะจะสำรวจดูสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตาในทันทีทันใดที่ผู้ดู ไปเห็นงานศิลปะชิ้นนั้น และวิเคราะห์ถึงเทคนิควิธีการที่ผู้ดูคิดว่า เป็นวิธีการหรือเทคนิค ใช้ในการสร้างงานศิลปะชิ้นนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงสร้างนั้น ผู้วิเคราะห์จะเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ได้สำรวจไว้ในขั้นแรก คุณภาพของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ซึ่งจะเป็น "ข้อมูล" ใ้กับการตีความและตัดสินผลงานต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตีความนั้น ผู้วิเคราะห์จะกล่าวหรือแถลงถึงความหมายของผลงานศิลปะที่มีต่อตน ความหมายของศิลปะในทันทีหมายถึงความหมายของศิลปะที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยทั่ว ๆ ไป ในขั้นตอนนี้ผู้วิเคราะห์อาจหาข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความคิด หรือหลักการที่ทำให้ผลงานศิลปะนั้นมีผลด้านความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์ เช่นนั้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหรือตัดสินงานศิลปะนั้น เป็นขั้นตอนที่จำเป็น ต้องมีการสืบสวนตรวจสอบถึงเจตนาและผลที่เกิดของงานศิลปะชิ้นนั้น โดยการเปรียบเทียบกับงานศิลปะชิ้นอื่นที่คล้ายคลึงกัน พิจารณาวามันเหมือนหรือต่างกับงานศิลปะชิ้นอื่นในคุณสมบัติเดียวกัน เช่นไร เฟลด์แมน เน้นว่าการที่จะตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพนั้นจะต้องมีเหตุผลและใช้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรม เพราะการตัดสินนั้น เป็นปฏิบัติการที่สูงส่ง

แบบสอบถามเรื่อง รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนวิชา
ทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

- คำชี้แจง** ข้อความต่อไปนี้ เป็นรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร
ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาให้ท่านแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้ คือ
1. ให้ท่านพิจารณาว่า รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้ระบุไว้ทางช่องซ้ายมือนี้
เป็นรูปแบบการสอนที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเรียนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะหรือไม่
ถ้าไม่จำเป็นให้ท่านขีดฆ่าออก
 2. ให้ท่านพิจารณาว่า นอกจากรูปแบบการสอนตามที่ได้ระบุไว้แล้วยังมีรูปแบบการสอน
ที่จำเป็นอื่น ๆ ในการเรียนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะอะไรอีกบ้าง ให้ท่านระบุลง
ในช่องข้อ เสนอแนะทางขวามือ
 3. หากท่านมีข้อคิดเห็น หรือข้อ เสนอแนะอื่น ๆ โปรดเขียนลงในช่อง เสนอแนะในแต่
ละข้อของรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก การวิเคราะห์เอกสาร	ข้อคิดเห็นหรือข้อ เสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบ ถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
1. รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะมีคุณค่าต่อ การเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้ 1.1 ทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออก 1.2 มีความเป็นอิสระทางความคิด	ข้อใด ไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อ เสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>1.3 รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดหลากหลาย</p> <p>1.4 สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยเหตุผล</p> <p>1.5 ฝึกการรับรู้ที่เฉียบไว</p> <p>1.6 ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ</p> <p>1.7 สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี</p>	
<p>2. องค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ คืออะไร</p> <p>2.1 สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน</p> <p>2.2 แฉ่งจุดประสงค์ของการเรียน</p> <p>2.3 เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์</p> <p>2.4 เลือกสื่อที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์</p> <p>2.5 สอนให้วิจารณ์เป็นกลุ่มหรือรายบุคคล</p> <p>2.6 ประเมินผลรายบุคคล</p> <p>3. ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะควรประกอบด้วยอะไร</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p> <p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>3.1 องค์ประกอบศิลป์ 3.2 หลักการจัดภาพ 3.3 เทคนิควิธีการ 3.4 ประวัติศาสตร์ศิลป์</p>	
<p>4. จุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ คืออะไร</p> <p>4.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะ</p> <p>4.2 สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี</p> <p>4.3 สามารถสื่อความหมายด้วยการวิจารณ์งานศิลปะให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยการพูด อภิปราย บรรยาย หรือเขียนเป็นภาษาหนังสือได้</p> <p>4.4 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น</p> <p>4.5 รู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือตีค่าของผลงานศิลปะได้</p> <p>4.6 สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>5. เนื้อหาของวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เหมาะสมกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ คืออะไร</p> <p>5.1 การวาดเขียน</p> <p>5.2 การปั้นแกะสลัก</p> <p>5.3 การพิมพ์ภาพ</p> <p>5.4 การสร้างสรรค์งานศิลป์</p> <p>5.5 องค์ประกอบศิลปะ</p> <p>5.6 การออกแบบศิลปะไทย</p> <p>5.7 การออกแบบศิลปะสากล</p> <p>5.8 ศิลปะพื้นบ้าน</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>
<p>6. ในการสอนให้วิจารณ์ศิลปะ ควรจัดให้มีการวิจารณ์ลักษณะใด</p> <p>6.1 วิจารณ์เป็นรายบุคคล</p> <p>6.2 วิจารณ์เป็นกลุ่ม</p> <p>6.3 วิจารณ์ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>
<p>7. การสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ควรประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้คือ</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>7.1 การบรรยาย (Description) 7.2 การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal Analysis) 7.3 การตีความ (Interpretation) 7.4 การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)</p>	
<p>8. ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบใด</p> <p>8.1 ครูบอกหลักการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ</p> <p>8.2 ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู</p> <p>8.3 ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ</p> <p>8.4 ครูเสนอหัวข้อให้นักเรียนวิจารณ์ในประเด็นต่าง ๆ</p> <p>8.5 ครูนำทวิจารณ์งานศิลปะมาให้นักเรียนศึกษา</p> <p>8.6 ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ครูกำหนด</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>8.7 ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ</p> <p>8.8 ครูพานักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียงนอกสถานที่ และให้เลือกวิจารณ์ผลงานที่นักเรียนสนใจ</p>	
<p>9. การใช้คำถามในการวิจารณ์งานศิลปะควรเป็นคำถามลักษณะใด</p> <p>9.1 คำถามให้สังเกต</p> <p>9.2 คำถามให้แยกแยะ</p> <p>9.3 คำถามให้เปรียบเทียบ</p> <p>9.4 คำถามให้หาเหตุผล</p> <p>9.5 คำถามให้คาดคะเน</p> <p>9.6 คำถามให้ตีความ</p> <p>9.7 คำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า</p> <p>9.8 คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>
<p>10. การเลือกสื่อที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ ควรมียุทธศาสตร์ด้านใด</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร	ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
<p>10.1 คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทันทีทันใดที่โต้เห็นได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว ฯลฯ</p> <p>10.2 คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties) หมายถึงคุณสมบัตินี้เกิดจากการผสมผสานกันขององค์ประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ จังหวะลีลา สัดส่วน ความสมดุลย์ ฯลฯ</p> <p>10.3 คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความรู้สึกสงบ สดชื่น ฯลฯ</p> <p>10.4 คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงให้เห็น</p>	

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>ถึงเทคนิควิธีการที่ปรากฏในผลงานอย่างชัดเจน เช่น เทคนิคปะติด รอยแปรง สีผสม ฯลฯ</p> <p>10.5 คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย์ (Extra aesthetic function of works of art)</p> <p>หมายถึง คุณสมบัติที่ผลงานศิลปะนั้นสนองความต้องการ ความมุ่งหมายที่จะแสดงออกหรือความคิดเห็นทัศนคติของผู้สร้าง</p>	
<p>11. การประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะควรใช้วิธีการประเมินผลแบบใด</p> <p>11.1 ประเมินผลเป็นรายบุคคล โดย</p> <p>11.1.1 การสังเกต</p> <p>11.1.2 การซักถาม</p> <p>11.2.3 การทดสอบ</p> <p>11.2 ประเมินผลเป็นกลุ่ม โดย</p> <p>11.2.1 การสังเกต</p> <p>11.2.2 การให้อภิปรายเป็นกลุ่ม</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

<p>รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร</p>	<p>ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น</p>
<p>11.2.3 การทดสอบ</p>	
<p>12. การประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะสามารถประเมินผลในด้านใดได้บ้าง</p> <p>12.1 ด้านความรู้</p> <p>12.2 ด้านความเข้าใจ</p> <p>12.3 ด้านการนำไปใช้</p> <p>12.4 ด้านทัศนคติ</p> <p>12.5 ด้านความคิดรวบยอด</p>	<p>ข้อใดไม่จำเป็นให้ท่านขีดออก หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดเขียนลงในช่องนี้</p>

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

20 กุมภาพันธ์ 2533

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถาม

เรียน

ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเรื่อง รูปแบบการ
สอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย และท่านได้ยินดีให้ความอนุเคราะห์ร่วมมือ
อย่างดียิ่ง โดยการตอบแบบสอบถามรอบที่หนึ่งไปแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

จากผลการตอบแบบสอบถามรอบที่หนึ่งของท่านและผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ ในคณะผู้เชี่ยวชาญ
ข้าพเจ้าได้นำไปวิเคราะห์ผลร่วมกัน และใช้ผลการวิเคราะห์นั้นจัดสร้างแบบสอบถามรอบที่สองขึ้น
แบบสอบถามรอบที่สองนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามจัดลำดับความจำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์
ศิลปะว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพียงไร จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากท่านอีกเช่นเคย จึงขอเรียน
ขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอ้อยทิพย์ พลศรี)

นิสิตปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถามรอบที่ สอง

การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชื่อผู้ตอบ ตำแหน่ง

คำชี้แจง

แบบสอบถามต่อไปนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ที่จำเป็น
สำหรับครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 12 หัวข้อ
โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านว่ารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในแต่ละข้อมีความจำเป็น
มากน้อยเพียงไร โดยการขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความจำเป็นที่ตรงกับคำถาม ในแต่ละข้อ
ความคิดเห็นของท่านนั้นได้กำหนดเป็นระดับความจำเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีความจำเป็นมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความจำเป็นมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความจำเป็นปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความจำเป็นน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความจำเป็นน้อยที่สุด

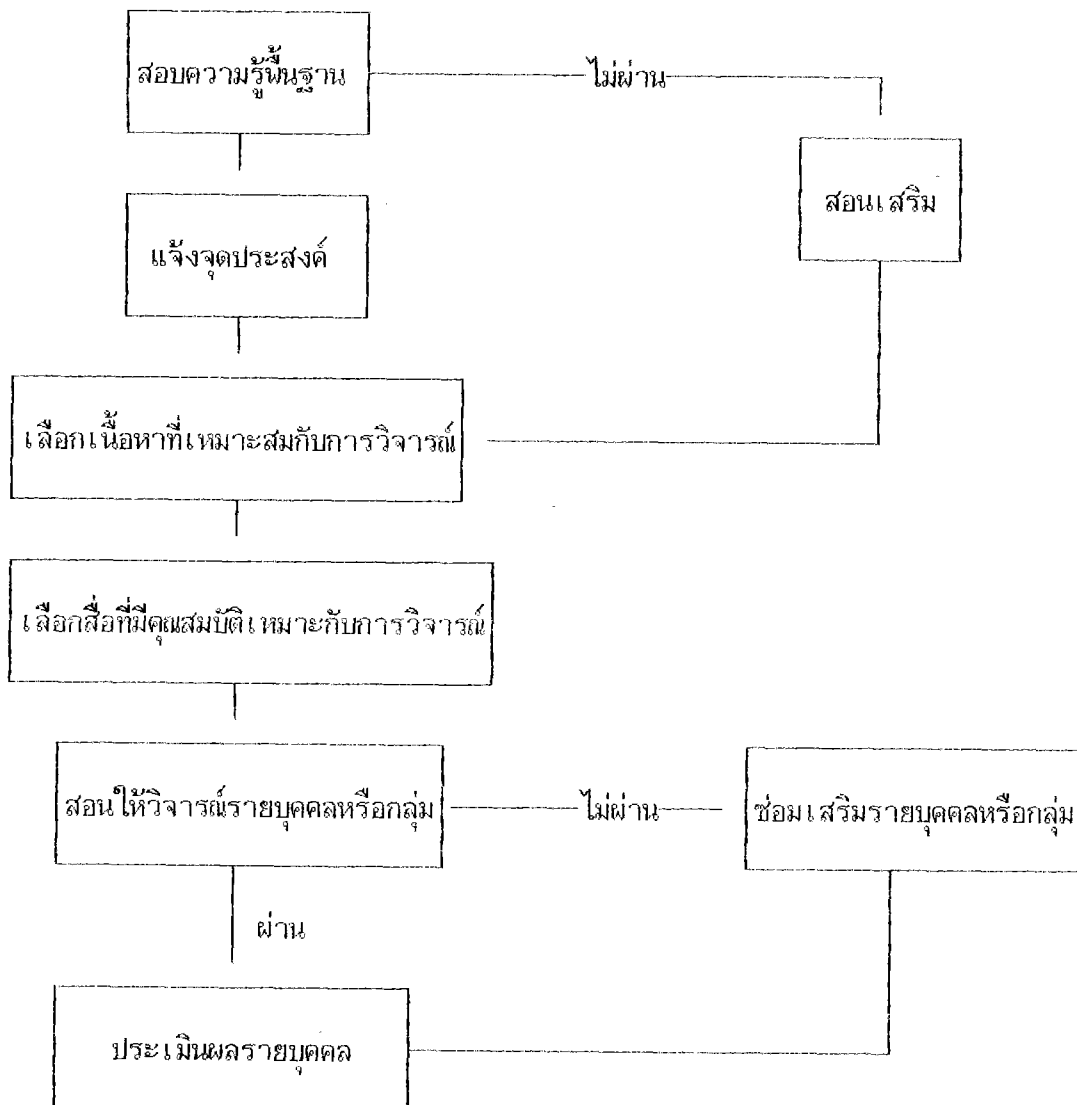
(ขอความกรุณาส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ ภายในวันที่

2533)

หมายเลข _____

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง "การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ" ซึ่งต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อสรุปผลการวิจัย อันจะก่อให้เกิดรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่เป็นระบบขึ้น และทำเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการเสนอข้อมูลเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยขอชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ดังนี้คือ

รูปแบบการสอน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วย โครงสร้างแสดงเป็นแผนผัง ได้ดังนี้

ขั้นตอนการสอบแบบวิจารณ์ศิลปะ หมายถึง ขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติในการสอบแบบวิจารณ์ศิลปะ ตามแนวความคิดของเฟลด์แมน ซึ่งจะต้องปฏิบัติเรียงตามลำดับจากง่ายไปหายาก ดังรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การบรรยายนั้น ผู้วิเคราะห์งานศิลปะจะสำรวจดูสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตาในทันทีทันใดที่ผู้ดูไปเห็นงานศิลปะชิ้นนั้น และวิเคราะห์ถึงเทคนิควิธีการที่ผู้ดูคิดว่าเป็นวิธีการหรือเทคนิคใช้ในการสร้างงานศิลปะชิ้นนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงสร้างนั้น ผู้วิเคราะห์จะเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ได้สำรวจไว้ในขั้นแรก คุณภาพของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ซึ่งจะเป็น "ข้อมูล" ให้กับการตีความและตัดสินผลงานต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตีความนั้น ผู้วิเคราะห์จะกล่าวหรือแถลงถึงความหมายของผลงานศิลปะที่มีต่อตน ความหมายของศิลปะ ในที่นี้หมายถึงความหมายของศิลปะที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยทั่วไป ในขั้นตอนนี้ผู้วิเคราะห์อาจหาข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความคิด หรือหลักการที่ทำให้ผลงานศิลปะนั้นมีผลด้านความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์เช่นกัน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหรือตัดสินงานศิลปะนั้น เป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องมีการสืบสวนตรวจสอบถึงเจตนาและผลที่เกิดของงานศิลปะชิ้นนั้น โดยการเปรียบเทียบกับงานศิลปะชิ้นอื่นที่คล้ายคลึงกัน พิจารณามันเหมือนหรือต่างกับงานศิลปะชิ้นอื่นในยุคสมัยเดียวกันเช่นไร เฟลด์แมนเห็นว่า การที่จะตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพดีจะต้องมีเหตุผลและให้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรม เพราะการตัดสินนั้นเป็นปฏิบัติการที่สูงส่ง

ผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ในแต่ละคุณสมบัติมีความหมาย ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทันทีทันใดที่ผู้ดูได้เห็น ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี พื้นผิว ฯลฯ

คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่เกิดจากการผสมผสานกันขององค์ประกอบในงานศิลปะ ได้แก่ จังหวะลีลา สัดส่วน ความสมดุลย์ ฯลฯ

คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความรู้สึกสงบ สดชื่น ฯลฯ

คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties) หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงให้เห็นถึงเทคนิควิธีการที่ปรากฏในผลงานอย่างชัดเจน เช่น เทคนิคปะติด รอยแปรง สีผสม ฯลฯ

คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย (Extra aesthetic function of works of art) หมายถึง คุณสมบัติที่ผลงานศิลปะนั้นสนองความต้องการ ความมุ่งหมายที่จะแสดงออกหรือความคิด เห็นทัศนคติของผู้สร้าง

คำถามที่ใช้ในการสอนวิจารณ์งานศิลปะ หมายถึง คำถามที่ให้ผู้เรียนพิจารณาในองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับทัศนศิลป์ที่ครอบคลุมคุณสมบัติทั้ง 5 ด้าน ของผลงานศิลปะคือ

1. คุณสมบัติด้านความรู้สึกรู้สึก
2. คุณสมบัติด้านรูปแบบ
3. คุณสมบัติด้านการแสดงออก
4. คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ
5. คุณสมบัติด้านพิเศษด้านสุนทรีย

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
1. คุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะต่อไปนี้มีความ จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยม ศึกษาต้นในระดับใด					
1.1 ทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเองกล้าแสดงออก ทางความคิดอย่างมีขั้นตอน
1.2 ทำให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด.....
1.3 ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและมีความคิด หลากหลาย
1.4 ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการใช้เหตุผล.....
1.5 ทำให้เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่มีต่อมนุษย์ และสังคม
1.6 ทำให้เกิดทักษะการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะใน ผลงานศิลปะ
1.7 ทำให้สามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงผลงาน ศิลปะของตนเอง
1.8 ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี
2. องค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ ศิลปะต่อไปนี้ มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
2.1 สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
2.2 แจกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียน					
2.3 เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์					
2.4 เลือกผลงานทางศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์					
2.5 แจกขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียน					
2.6 สอนให้วิจารณ์ผลงานศิลปะ					
2.7 ประเมินผลรายบุคคล					
3. ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่สำคัญของผู้เรียนต่อไปนี้มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
3.1 ความหมายของศิลปะ					
3.2 องค์ประกอบศิลป์					
3.3 ความรู้ทางทัศนศิลป์และความเป็นไปของศิลปะในปัจจุบัน					
3.4 การตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปินในงานศิลปกรรม					
3.5 หลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่าความงาม					
3.6 เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์					
3.7 ปรัชญาศิลปะ					
3.8 ประวัติศาสตร์ศิลป์					

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
4. จุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
4.1 ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการ วิจารณ์งานศิลปะ
4.2 ให้สามารถปฏิบัติการวิจารณ์งานศิลปะ ให้ผู้อื่น เข้าใจโดยการพูด บรรยาย อภิปราย หรือ เขียน เป็นภาษาหนังสือ ได้อย่างมีระบบ
4.3 ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4.4 ให้สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือ ประเมินค่าของผลงานศิลปะ ได้
4.5 ให้สามารถประเมินผลการวิจารณ์งานศิลปะ ของตนเอง ได้
4.6 ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน ได้
5. เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อไปนี้มีความ จำเป็นกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะในระดับใด					
5.1 การวาดเขียน
5.2 การปั้นแกะสลัก
5.3 การพิมพ์ภาพ

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
5.4 การสร้างสรรค์งานศิลปะ
5.5 องค์ประกอบศิลป์
5.6 การออกแบบศิลปะไทย
5.7 การออกแบบศิลปะสากล
5.8 ศิลปะพื้นบ้าน
6. กิจกรรมในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะต่อไปนี้ มีความ จำเป็นเพียงใด					
6.1 การวิจารณ์เป็นรายบุคคล
6.2 การวิจารณ์เป็นกลุ่ม
6.3 การวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
7. ขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้มีความ จำเป็นเพียงใด					
7.1 การบรรยาย (Description)
7.2 การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal Analysis)
7.3 การตีความ (Interpretation)
7.4 การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)
8. รูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีความจำเป็นเพียงใด					

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
8.1 ครูบอกขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ					
8.2 ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู ..					
8.3 ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ..					
8.4 ครูเสนอหัวข้อหรือผู้ดีให้นักเรียนได้วางที่ เชิงวิจารณ์.....					
8.5 ครูนำทวิวิจารณ์และงานศิลปะมาให้นักเรียน ศึกษา					
8.6 ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ ครูกำหนด					
8.7 ครูนำนักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียง นอกสถานที่ และให้เลือกวิจารณ์ผลงานที่ นักเรียนสนใจ					
9. ลักษณะของคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ ต่อไปนี้มีความจำเป็นเพียงใด					
9.1 คำถามให้สังเกต					
9.2 คำถามให้แยกแยะ					
9.3 คำถามให้เปรียบเทียบ					
9.4 คำถามให้หาเหตุผลที่เป็นจริง.....					
9.5 คำถามให้ตีความ					
9.6 คำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า					

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
9.7 คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์
9.8 คำถามที่สัมพันธ์กับมวลธาตุในทัศนศิลป์
10. การเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับ การวิจารณ์ ต่อไปนี้มีความจำเป็นเพียงใด					
10.1 คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties)
10.2 คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties)
10.3 คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties)
10.4 คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties)
10.5 คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย (Extra aesthetic function of works of art)
11. วิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีความจำเป็นเพียงใด					
11.1 การสังเกต
11.2 การซักถาม
11.3 การอภิปราย
11.4 การทดสอบ

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
12. การประเมินผลพฤติกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ					
ด้านต่อไปนี้มีความจำเป็นเพียงใด					
12.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ					
12.2 ด้านการนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ					
12.2.1 บรรยายและอธิบาย					
12.2.2 อภิปราย					
12.2.3 การเขียนบทวิจารณ์					
12.3 ด้านความรู้สึกและทัศนคติ					
12.4 ด้านความคิดรวบยอด					
12.5 ด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่น ในตนเอง					

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถาม

เรียน

ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเรื่อง รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย และท่านได้ยินดีให้ความอนุเคราะห์ร่วมมืออย่างดียิ่ง โดยการตอบแบบสอบถามรอบที่หนึ่งและสอง ไปแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

จากผลการตอบแบบสอบถามรอบที่สองของท่านและผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ ในคณะผู้เชี่ยวชาญ ข้าพเจ้าได้นำไปวิเคราะห์ผลร่วมกัน และใช้ผลการวิเคราะห์นั้นจัดสร้างแบบสอบถามรอบที่สามขึ้น แบบสอบถามรอบที่สามนี้ เป็นการขอทราบความเห็นของท่านอีกครั้งว่ารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นเพียงไร จากมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากท่านอีกเช่นเคย จึงขอเรียนขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอ้อยทิพย์ พลศรี)

นิสิตปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถามรอบที่ สาม

การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชื่อผู้ตอบ ตำแหน่ง

คำชี้แจง

แบบสอบถามต่อไปนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 12 หัวข้อ

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านว่ารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ในแต่ละข้อมีความจำเป็นมากน้อยเพียงไร โดยการขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความจำเป็นที่ตรงกับคำถามในแต่ละข้อ

ความคิดเห็นของท่านนั้น ได้กำหนดเป็นระดับความจำเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีความจำเป็นมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง มีความจำเป็นมาก
- ระดับ 3 หมายถึง มีความจำเป็นปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง มีความจำเป็นน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง มีความจำเป็นน้อยที่สุด

(ขอความกรุณาส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ ภายในวันที่ เมษายน 2533)

หมายเลข _____

อนึ่ง คำตอบที่เป็นตัวแทนความเห็นของคณะผู้เชี่ยวชาญ และคำตอบของท่านเอง ในการตอบแบบสอบถามรอบที่สอง มีดังนี้

* หมายถึง ตำแหน่งระดับความจำเป็นที่เป็นตัวแทนคำตอบของคณะผู้เชี่ยวชาญ

— หมายถึง คำตอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งซึ่งตรงกลางอยู่ในช่วงนี้

* (สีแดง) หมายถึง ตำแหน่งระดับความจำเป็นที่เป็นคำตอบของท่าน

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
1. คุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะต่อไปนี้มีความ จำเป็นต่อผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยม ศึกษาด้านในระดับใด					
1.1 ทำให้มีความเชื่อมั่นในตัวเองกล้าแสดงออก ทางความคิดอย่างมีขั้นตอน		4			
1.2 ทำให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด.....		4			
1.3 ทำให้รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและมีความคิด หลากหลาย		4			
1.4 ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการใช้เหตุผล		4			
1.5 ทำให้เห็นคุณค่าของผลงานศิลปะที่มีต่อมนุษย์ และสังคม		4	3	2	
1.6 ทำให้เกิดทักษะการรับรู้คุณค่าทางสุนทรีย์ใน ผลงานศิลปะ		4	3	2	
1.7 ทำให้สามารถนำข้อดีข้อเสียไปปรับปรุงผลงาน ศิลปะของตนเอง		4	3	2	
1.8 ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี		4	3	2	
2. องค์ประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ ศิลปะต่อไปนี้ มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
2.1 สอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน		4	3	2	

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
2.2 แจกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียน*
2.3 เลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับการวิจารณ์*
2.4 เลือกผลงานทางศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับ การวิจารณ์*
2.5 แจกขั้นตอนการวิจารณ์แก่ผู้เรียน*
2.6 สอนให้วิจารณ์ผลงานศิลปะ*
2.7 ประเมินผลรายบุคคล*
3. ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะที่สำคัญของ ผู้เรียนต่อไปนี้มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
3.1 ความหมายของศิลปะ*
3.2 องค์ประกอบศิลป์*
3.3 ความรู้ทางทัศนศิลป์และความเห็นไปของศิลปะ ในปัจจุบัน*
3.4 การตีความแนวความคิดและทัศนะของศิลปิน ในงานศิลปกรรม*
3.5 หลักสุนทรียศาสตร์ การประเมินคุณค่า ความงาม*
3.6 เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน ทัศนศิลป์*
3.7 ปรัชญาศิลปะ*
3.8 ประวัติศาสตร์ศิลป์*

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
4. จุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีระดับความจำเป็นเพียงใด					
4.1 ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการ วิจารณ์งานศิลปะ		4*	3		
4.2 ให้สามารถปฏิบัติการวิจารณ์งานศิลปะให้ผู้อื่น เข้าใจโดยการพูด บรรยาย อภิปราย หรือ เขียนเป็นภาษาหนังสือ ได้อย่างมีระบบ ..		4*	3		
4.3 ให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น		4*	3		
4.4 ให้สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หรือ ประเมินค่าของผลงานศิลปะได้		4*	3		
4.5 ให้สามารถประเมินผลการวิจารณ์งานศิลปะ ของตนเองได้		4*	3		
4.6 ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้		4*	3		
5. เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อไปนี้มีความ จำเป็นกับการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะในระดับใด					
5.1 การวาดเขียน		4*	3		
5.2 การปั้นแกะสลัก		4*	3		
5.3 การพิมพ์ภาพ		4*	3		

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
5.4 การสร้างสรรค์งานศิลปะ		←*→			
5.5 องค์ประกอบศิลป์		←*→			
5.6 การออกแบบศิลปะไทย		←*→			
5.7 การออกแบบศิลปะสากล		←*→			
5.8 ศิลปะพื้นบ้าน		←*→			
6. กิจกรรมในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะต่อไปนี้ มีความ จำเป็นเพียงใด					
6.1 การวิจารณ์เป็นรายบุคคล		←*→			
6.2 การวิจารณ์เป็นกลุ่ม		←*→			
6.3 การวิจารณ์ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม		←*→			
7. ขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้มีความ จำเป็นเพียงใด					
7.1 การบรรยาย (Description)		←*→			
7.2 การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal Analysis)	*.	←*→			
7.3 การตีความ (Interpretation)		←*→			
7.4 การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)		←*→			
8. รูปแบบกิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีความจำเป็นเพียงใด					

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
8.1 ครอบกั้นขั้นตอนการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนทราบ		4	3	2	1
8.2 ครูสาธิตการวิจารณ์งานศิลปะให้นักเรียนดู		4	3	2	1
8.3 ครูชี้แนะโดยการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ		4	3	2	1
8.4 ครูเสนอหัวข้อหรือประเด็นให้นักเรียนได้วางที่ เชิงวิจารณ์.....		4	3	2	1
8.5 ครูนำบทวิจารณ์และงานศิลปะมาให้ให้นักเรียน ศึกษา		4	3	2	1
8.6 ครูให้นักเรียนวิจารณ์งานศิลปะตามหลักการที่ ครูกำหนด		4	3	2	1
8.7 ครูนำนักเรียนไปดูงานศิลปะที่มีชื่อเสียง นอกสถานที่ และให้เลือกรีวิวผลงานที่ นักเรียนสนใจ	5	4	3	2	1
9. ลักษณะของคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ ต่อไปนี้มีค่าจำเป็นเพียงใด					
9.1 คำถามให้สังเกต		4	3	2	1
9.2 คำถามให้แยกแยะ		4	3	2	1
9.3 คำถามให้เปรียบเทียบ		4	3	2	1
9.4 คำถามให้หาเหตุผลที่เป็นจริง.....		4	3	2	1
9.5 คำถามให้ตีความ		4	3	2	1
9.6 คำถามให้ตัดสินหรือประเมินค่า		4	3	2	1

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
9.7 คำถามให้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์		←*→			
9.8 คำถามที่สัมพันธ์กับมวลธาตุในทัศนศิลป์		←*→			
10. การเลือกผลงานศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับ การวิจารณ์ ต่อไปนี้มีความจำเป็นเพียงใด					
10.1 คุณสมบัติด้านความรู้สึก (Sensory Properties)		←*→			
10.2 คุณสมบัติด้านรูปแบบ (Formal Properties)		←*→			
10.3 คุณสมบัติด้านการแสดงออก (Expressive Properties)		←*→			
10.4 คุณสมบัติด้านเทคนิควิธีการ (Technical Properties)		←*→			
10.5 คุณสมบัติพิเศษด้านสุนทรีย (Extra aesthetic function of works of art)		←*→			
11. วิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ต่อไปนี้ มีความจำเป็นเพียงใด					
11.1 การสังเกต		←*→			
11.2 การซักถาม		←*→			
11.3 การอภิปราย		←*→			
11.4 การทดสอบ		←*→			

รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะที่ได้จาก ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ลำดับความจำเป็น				
	5	4	3	2	1
12. การประเมินผลพฤติกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ด้านต่อไปนี้มีความจำเป็นเพียงใด					
12.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ*
12.2 ด้านการนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ					
12.2.1 บรรยายและอธิบาย*
12.2.2 อภิปราย*
12.2.3 การเขียนทวิวิจารณ์*
12.3 ด้านความรู้ลึกและทัศนคติ*
12.4 ด้านความคิดรวบยอด*
12.5 ด้านการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่น ในตนเอง*

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามรอบที่ 2 และ 3

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามรอบที่ 2

ข้อที่	มัธยฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1)			
1.1	4.88	5.19 - 4.75	0.44
1.2	4.00	4.42 - 4.25	0.17
1.3	4.75	5.08 - 4.13	0.95
1.4	4.08	4.71 - 4.69	0.02
1.5	4.13	5.06 - 3.25	1.81
1.6	4.14	4.68 - 3.75	0.93
1.7	4.75	5.08 - 4.13	0.95
1.8	4.38	5.31 - 3.42	1.89
2)			
2.1	4.67	5.03 - 3.38	1.65
2.2	4.00	4.75 - 3.25	1.50
2.3	4.33	4.88 - 3.92	0.96
2.4	4.19	4.75 - 3.72	1.03
2.5	4.60	5.78 - 5.25	0.53
2.6	4.14	4.68 - 3.88	0.80
2.7	4.20	4.95 - 3.42	1.53
3)			
3.1	3.88	4.81 - 3.38	1.43
3.2	4.60	5.03 - 4.38	0.65
3.3	4.80	5.08 - 4.05	1.03

ตาราง 13 (ต่อ)

ชื่อที่	มีขยฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
3.4	4.40	5.15 - 3.88	1.27
3.5	4.40	5.15 - 3.75	1.40
3.6	4.42	5.04 - 4.38	0.66
3.7	3.60	4.56 - 2.85	1.71
3.8	4.67	4.41 - 3.42	0.99
4)			
4.1	5.00	5.08 - 3.86	1.22
4.2	4.60	5.03 - 4.38	0.65
4.3	4.80	5.08 - 4.05	1.03
4.4	4.80	5.08 - 4.05	1.03
4.5	4.19	4.66 - 4.38	0.28
4.6	4.38	4.54 - 3.44	1.10
5)			
5.1	4.29	4.82 - 4.38	0.44
5.2	3.57	4.35 - 3.03	1.32
5.3	3.75	4.55 - 3.13	1.42
5.4	4.44	4.96 - 3.97	0.99
5.5	4.42	5.04 - 4.38	0.66
5.6	3.58	4.35 - 2.96	1.39
5.7	4.38	4.54 - 3.44	1.10
5.8	3.86	4.38 - 3.38	1.00

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อที่	มัธยมฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
6)			
6.1	4.60	5.03 - 4.38	0.65
6.2	4.25	4.88 - 3.75	1.13
6.3	4.11	4.53 - 4.38	0.15
7)			
7.1	4.14	4.68 - 3.88	0.80
7.2	5.67	5.16 - 4.42	0.74
7.3	5.00	5.13 - 4.25	0.88
7.4	4.88	5.08 - 4.38	0.70
8)			
8.1	4.63	5.03 - 4.25	0.78
8.2	4.29	4.82 - 3.75	1.07
8.3	4.25	4.88 - 3.75	1.13
8.4	4.20	4.95 - 3.44	1.51
8.5	4.25	4.75 - 3.88	0.87
8.6	4.13	5.06 - 3.25	1.81
8.7	5.67	5.16 - 4.42	0.74
9)			
9.1	4.31	4.88 - 3.84	1.04
9.2	4.00	4.75 - 3.25	1.50
9.3	4.58	5.03 - 3.96	1.07

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อที่	มัธยฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
9.4	4.63	5.03 - 3.88	1.15
9.5	4.60	5.03 - 4.38	0.65
9.6	4.13	5.06 - 3.19	1.87
9.7	4.20	4.95 - 3.38	1.57
9.8	4.10	4.25 - 3.75	0.50
10)			
10.1	4.44	4.96 - 3.97	0.99
10.2	4.43	4.96 - 3.89	1.07
10.3	4.75	5.08 - 4.13	0.95
10.4	4.60	5.03 - 4.38	0.65
10.5	4.75	5.08 - 4.13	0.95
11)			
11.1	4.42	5.04 - 4.38	0.66
11.2	4.31	4.88 - 3.84	1.04
11.3	4.58	5.03 - 3.96	1.07
11.4	4.33	4.54 - 3.08	1.46
12)			
12.1	4.80	5.08 - 4.05	1.03
12.2.1	4.29	4.82 - 4.38	0.44
12.2.2	4.31	4.88 - 3.84	1.04
12.2.3	4.08	4.71 - 3.42	1.29
12.3	4.75	5.08 - 4.13	0.95
12.4	4.58	5.03 - 3.96	1.07
12.5	5.00	5.13 - 4.25	0.88

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามรอบที่ 3

ข้อที่	มัธยฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
1)			
1.1	4.88	5.19 - 4.75	0.44
1.2	4.00	4.42 - 4.25	0.17
1.3	4.57	5.03 - 4.57	0.99
1.4	4.08	4.71 - 4.69	0.02
1.5	4.00	4.75 - 3.25	1.50
1.6	4.14	4.68 - 3.75	0.93
1.7	4.75	5.08 - 4.13	0.95
1.8	4.20	4.95 - 3.42	1.53
2)			
2.1	4.62	5.03 - 4.25	0.78
2.2	4.00	4.75 - 3.25	1.50
2.3	4.44	4.96 - 3.97	0.99
2.4	4.11	4.56 - 3.69	0.87
2.5	4.60	5.78 - 5.25	0.53
2.6	4.14	4.68 - 3.88	0.80
2.7	4.20	4.95 - 3.42	1.53
3)			
3.1	3.88	4.81 - 3.38	1.43
3.2	4.88	5.08 - 4.38	0.70
3.3	4.80	5.08 - 4.05	1.03

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	มัธยมฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
3.4	4.40	5.15 - 3.88	1.27
3.5	4.40	5.15 - 3.75	1.40
3.6	4.29	4.82 - 4.38	0.44
3.7	3.60	4.35 - 2.85	1.50
3.8	4.67	4.41 - 3.42	0.99
4)			
4.1	5.00	5.08 - 3.86	1.22
4.2	4.60	5.03 - 4.38	0.65
4.3	4.80	5.08 - 4.05	1.03
4.4	4.80	5.08 - 4.05	1.03
4.5	4.29	4.82 - 4.38	0.44
4.6	4.38	4.54 - 3.44	1.10
5)			
5.1	4.29	4.82 - 4.38	0.44
5.2	3.57	4.21 - 3.03	1.18
5.3	3.75	4.38 - 3.13	1.25
5.4	4.33	4.88 - 3.92	0.96
5.5	4.42	5.04 - 4.38	0.66
5.6	3.58	4.35 - 2.96	1.39
5.7	4.38	4.54 - 3.44	1.10
5.8	3.86	4.38 - 3.38	1.00

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	มัธยมศึกษา	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
6)			
6.1	4.60	5.03 - 4.38	0.65
6.2	4.14	4.68 - 3.75	0.93
6.3	4.05	4.43 - 4.38	0.05
7)			
7.1	4.14	4.68 - 3.88	0.80
7.2	5.67	5.16 - 4.42	0.74
7.3	5.00	5.13 - 4.25	0.88
7.4	4.88	5.08 - 4.38	0.70
8)			
8.1	4.63	5.03 - 4.25	0.78
8.2	4.29	4.82 - 3.75	1.07
8.3	4.25	4.88 - 3.75	1.13
8.4	4.20	4.95 - 3.44	1.51
8.5	4.18	4.56 - 3.84	0.72
8.6	4.00	4.75 - 3.25	1.50
8.7	5.67	5.16 - 4.42	0.74
9)			
9.1	4.31	4.88 - 3.84	1.04
9.2	4.29	4.82 - 4.38	0.44
9.3	4.58	5.03 - 3.96	1.07

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	มัธยมฐาน	ควอไทล์ที่ 3 - ควอไทล์ที่ 1	พิสัยระหว่างควอไทล์
9.4	4.40	4.96 - 3.88	1.08
9.5	4.60	5.03 - 4.38	0.65
9.6	4.13	5.06 - 3.19	1.87
9.7	4.20	4.95 - 3.38	1.57
9.8	4.05	4.25 - 3.68	0.57
10)			
10.1	4.57	5.03 - 4.04	0.99
10.2	4.43	4.96 - 3.89	1.07
10.3	4.75	5.08 - 4.13	0.95
10.4	4.12	4.96 - 4.38	0.58
10.5	4.75	5.08 - 4.13	0.95
11)			
11.1	4.60	5.03 - 4.38	0.65
11.2	4.31	4.88 - 3.84	1.04
11.3	4.58	5.03 - 3.96	1.07
11.4	4.33	4.54 - 3.08	1.46
12)			
12.1	4.80	5.08 - 4.05	1.03
12.2.1	4.29	4.82 - 4.38	0.44
12.2.2	4.31	4.88 - 3.84	1.04
12.2.3	4.00	4.54 - 3.42	1.12
12.3	4.75	5.08 - 4.13	0.95
12.4	4.58	5.03 - 3.96	1.07
12.5	5.00	5.13 - 4.25	0.88

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

ตาราง 15 จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

จำนวนผู้ เชี่ยวชาญ ในแต่ละรอบ ที่ส่งแบบสอบถาม	จำนวนผู้ เชี่ยวชาญ ที่ส่งแบบสอบถาม ไปถึง	จำนวนผู้ เชี่ยวชาญที่ ส่งแบบสอบถาม กลับคืนมา	ค่าร้อยละของ แบบสอบถามที่ ได้รับคืน
การเก็บรวบรวมข้อมูลใน รอบที่หนึ่ง	17	15	88.26
การเก็บรวบรวมข้อมูลใน รอบที่สอง	15	15	100.00
การเก็บรวบรวมข้อมูลใน รอบที่สาม	15	15	100.00

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา
 - 1.1 อาจารย์ เกษม เหลือจันทร์ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
 - 1.2 อาจารย์ จิระพรรณ เหมือนวงศ์ญาติ โรงเรียนโยธินบูรณะ
 - 1.3 อาจารย์ ประพันธ์ บุญเลิศ โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
 - 1.4 อาจารย์ วิบูลลักษณ์ สารวิจิตร โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - 1.5 อาจารย์ สุนทร ลัดดา โรงเรียนยานนาเวศวิทยา

2. นักวิชาการด้านศิลปศึกษา
 - 2.1 อาจารย์ พีระพงษ์ กุลพิศาล หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษาดูงาน
 - 2.2. ดร.พศ. มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - 2.3 อาจารย์ วิโชค มุกดามณี มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 2.4 อาจารย์ สมศักดิ์ เขาวินธาดาพงศ์ วิทยาลัยช่างศิลป์
 - 2.5 ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. นักวิจารณ์ศิลปะ
 - 3.1 อาจารย์ จิระนันท์ พิตรปรีชา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 3.2 อาจารย์ ทวีเกียรติ ไชยยงยศ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
 - 3.3 นาย มานพ ถนอมศรี สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
 - 3.4 อาจารย์ ปรีชา เกาทอง มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 3.5 อาจารย์ อำนวย เย็นสบาย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ

บทคัดย่อ
ของ
อ้อยทิพย์ พลศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชา เอกศิลปศึกษา

กันยายน 2533

การศึกษาคั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ สำหรับใช้ในการ
เรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านการวิจารณ์และการสอน
ศิลป์ศึกษา ได้แก่ กลุ่มครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ศึกษา 5 คน กลุ่มนักวิชาการด้านศิลป์ศึกษา 5 คน
และกลุ่มนักวิจารณ์ศิลปะ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น
แบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย และแบบสอบถามชนิดปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
มัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ วิชาทัศนศิลป์ศึกษา ระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 12 ด้าน ได้แก่ คุณค่าของการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ
องค์ประกอบที่จำเป็นต่อรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ความรู้พื้นฐานในการวิจารณ์งานศิลปะ
จุดประสงค์ที่ควรกำหนดในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ เนื้อหาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาต่อการสอนแบบ
วิจารณ์ศิลปะ กิจกรรมในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ขั้นตอนการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ รูปแบบ
กิจกรรมการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ลักษณะคำถามที่ใช้ในการวิจารณ์งานศิลปะ การเลือกผลงาน
ศิลปะที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจารณ์ วิธีการประเมินผลการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ และการ
ประเมินผลพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ในการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ซึ่งในแต่ละด้านผู้เชี่ยวชาญมีความ
เห็นสอดคล้องกันไม่ประเด็นย่อยอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และมากทุกด้าน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ควรจะได้นำรูปแบบการสอนแบบวิจารณ์ศิลปะ ไปใช้กับนักเรียนใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และควรจะได้มีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนของนักเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมในโอกาสต่อไป

A STUDY OF TEACHING SYSTEM IN ART CRITICISM

AN ABSTRACT

BY

OYTIP POLSRI

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Major Art Education
at Srinakharinwerot University

September 1990

The aim of this research is to study the teaching system in art criticism to be used for learning and teaching the visual arts at junior high school level using the curriculum in 1978.

15 sample groups are art specialists with the expertise and experience in art criticism and art education namely : 5 Visual art teachers, 5 art scholars and 5 art critics. Delphi questionnaires and opened-ended questionnaires are employed for data collection and median and the Interquartile Range are applied for the statistical data analysis.

The finding is that the teaching system in art criticism of visual arts at junior high school consists of 12 factors they are as follows : the value of teaching in art criticism as an essential factor in this kind of teaching the fundamental knowledge in art criticism as an objective of the art criticism teaching, the content of Visual art study, the art criticism teaching activities, the stage of art criticism teaching, the types of the art criticism teaching activities, the types of questions used in art criticism, the selection of the qualified art suitable for criticism, the evaluation of art criticism teaching, and the behavior evaluation in art criticism teaching, the specialists share the same ideas in the small issues and in every aspect at the highest degree

The result of this study implies that art criticism teaching should be employed in teaching art at the junior high school level and the experimental research comparing the achievement of the learners between the experimental and controlled group should be further conducted.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ อ้อยทิพย์ ชื่อสกุล พลศรี
เกิดวันที่ 25 เดือน มิถุนายน พุทธศักราช 2500
สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 21 ถ. รถไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน ภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา จังหวัด สุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2517 มศ.3 จากโรงเรียนวรนารีเฉลิม
จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2521 ป.กศ.สูง (วิชาเอกคณิตศาสตร์
วิชาโทศิลปศึกษา) จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2523 กศ.บ. (วิชาเอกศิลปศึกษา
วิชาโทเทคโนโลยีทางการศึกษา)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร